

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ОДЕСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Освітньо-професійна програма
«Економіка»
Спеціальність 051
«Економіка»
Група БЕП 32

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеню першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

**на тему: «ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ
ПРАТ «КУП'ЯНСЬКИЙ МОЛОЧНОКОНСЕРВНИЙ КОМБІНАТ»**

Проектний матеріал складається з пояснювальної записки на 92 сторінках та ілюстративного матеріалу

Студент _____ (Шептікіна А.О.)

Керівник _____ (к.е.н., доц. Крупіна С.В.)

До захисту допущений

Завідувач кафедри _____ (Хачатурян О.В.)

Завідуючий відділенням _____ (Воронкова Ю.В.)

Захист «___» _____ 20__ р. Протокол ДКК № _____

Оцінка ДКК _____

Секретар ДКК _____

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ОДЕСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Відділення економічне
Кафедра Економіки
Освітньо-професійна програма «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
Форма навчання денна

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Заст. дир. з НВР Беркань І.В.

_____”_____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу бакалавра

Студентці _____ Шептікіній Аліні Олександрівні _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Тема кваліфікаційної роботи: **«Основні напрями зниження витрат ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»»**,

1. Затверджена наказом по коледжу № 235-А2-ОД від «17» _ 10 _ 2022 р.
2. Термін подання студентом закінченої роботи «05» __06__ 2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: статистична звітність роботи підприємства; історія підприємства, статистичні данні, періодичні видання, підручники, Інтернет, аналіз ринку молочної галузі України.
4. Зміст роботи (перелік питань, що підлягають розгляду): вступ, розділ 1. Теоретичні засади зниження витрат підприємства, розділ 2. Техніко-економічна характеристика та стан виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат», розділ 3. Аналіз та оцінка ефективності заходу з зниження витрат підприємства, висновки.
5. Перелік графічного матеріалу: Лист 1. Таблиця 1. Визначення поняття «витрати»; Лист 2. Таблиця 2. Класифікація витрат; Лист 3. Рисунок 1. Взаємозв'язок елементів системи управління витратами з функціями управління; Лист 4. Рисунок 2. Принципи управління витратами; Лист 5. Рисунок 3. Основні шляхи зниження витрат виробництва і реалізації продукції підприємства; Лист 6. Таблиця 3. Виробництво молочної продукції за видами, тис. тонн; Лист 7. Таблиця 4. Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства; Лист 8. Таблиця 5. Кошторис річних витрат по обладнанню, що замінюється та впроваджується; Лист 9. Таблиця 6. Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»; Лист 10. Таблиця 7. Основні техніко-

економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства до та після впровадження заходу.

6. Консультанти з окремих розділів роботи:

Розділ	Консультант (вчене звання, ПП)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання – « 05 » 01 2023 р.

Керівник _____ к.е.н., доц. Крупіна С.В.

Завдання прийняв до виконання _____ Шептікіна А.О.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи
1.	Розділ 1. Теоретичні засади зниження витрат підприємства	06.01.2023- 06.02.2023
2.	Розділ 2. Техніко-економічна характеристика та стан виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»	07.02.2023- 08.03.2023
3.	Розділ 3. Аналіз та оцінка ефективності заходу з зниження витрат підприємства	09.03.2023- 11.04.2023
4.	Вступ, висновки, список джерел, додаток, ілюстративний матеріал	12.04.2023- 28.05.2023
5.	Оформлення пояснювальної записки відповідно до вимог, передбачених методичними вказівками	29.05.2023- 04.06.2023
6.	Надання випускної роботи на кафедрі	05.06.2023

Студент _____ Шептікіна А.О.
(підпис)

Керівник роботи _____ к.е.н., доц. Крупіна С.В.
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Випускна робота містить 92 сторінки, 28 таблиць, 3 рисунки, список використаних джерел з 30 найменувань, 1 додаток.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є розробка і обґрунтування заходу спрямованого на зниження витрат на ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат».

Для досягнення мети в роботі поставлені та вирішені наступні завдання: розглянуто основні теоретичні питання поняття витрати; запропоновано існуючу класифікацію витрат та собівартості продукції; виявлені основні напрями зниження витрат підприємства; проаналізовано сучасний стан молочної галузі України; розраховано та проаналізовано основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»; запропоновано та розраховано економічну ефективність заходу щодо зниження витрат підприємства.

Об'єктом дослідження є ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат» який спеціалізується на виробництві молочної продукції.

Предметом дослідження є процеси зниження витрат підприємства.

За результатами роботи сформульовано висновки щодо зниження витрат підприємства.

Одержані результати можуть бути використанні на підприємствах молочної галузі як заходи зі зниження витрат, підвищення прибутку, рентабельності, ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Рік виконання роботи – 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

THE SUMMARY

This thesis contains 92 pages, 28 tables, 3 pictures, the list of references of 30 titles, 1 application.

The purpose of the bachelor's qualification work is the development and justification of a measure aimed at reducing costs at PrJSC «KUPYANSK MILK CANNING FACTORY».

To achieve the goal, the following tasks were set and solved in the work: the main theoretical issues of the concept of expenditure were considered; the existing classification of costs and production costs is proposed; the main directions of reducing the company's costs were identified; the current state of the dairy industry of Ukraine is analyzed; calculated and analyzed the main technical and economic indicators of the production and economic activity of PJSC «KUPYANSK MILK CANNING FACTORY»; the economic efficiency of the measure to reduce the costs of the enterprise is proposed and calculated.

The object of the research is PrJSC «KUPYANSK MILK CANNING FACTORY» which specializes in the production of dairy products.

The subject of the study is the processes of reducing enterprise costs.

Based on the results of the work, conclusions were formulated regarding the reduction of the company's costs.

The obtained results can be used at dairy enterprises as measures to reduce costs, increase profits, profitability, efficiency and competitiveness of the enterprise

Year of performance – 2023.

Year of defense – 2023.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1. Поняття та сутність терміну «витрати підприємства»	10
1.2. Класифікація витрат і основні методи їх аналізу.....	12
1.3. Основні напрями зниження витрат підприємства.....	28
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТАН ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «КУП'ЯНСЬКИЙ МОЛОЧНОКОНСЕРВНИЙ КОМБІНАТ».....	33
2.1. Характеристика та аналіз стану зовнішнього середовища.....	33
2.2. Характеристика та аналіз стану внутрішнього середовища ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат».....	48
2.3. Техніко-економічна характеристика та аналіз ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат».....	52
Висновки до розділу 2.....	67
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХОДУ З ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА	70
3.1. Техніко-економічне обґрунтування доцільності впровадження заходу.....	70
3.2. Розрахунок економічної ефективності заміни обладнання	73
3.3. Соціально-економічні наслідки впливу заходу на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат».....	78

					БЕП 32.27.000.КРБ			
Вим.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата	«Основні напрями зниження витрат ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»	Літ.	Арк.	Аркуші
Розроб.		Шептікіна А.О.				6	92	
Керівник		Крупіна С.В.						
Н.контроль						ВСП ОТФК ОНТУ		
Затвердив								

Висновки до розділу 3.....	81
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТОК	

					БЕП 32.27.000.КРБ			
<i>Вим.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>				
<i>Розроб.</i>		<i>Шептікіна А.О.</i>			<i>Основні напрями зниження витрат ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат</i>	<i>Літ.</i>	<i>Арк.</i>	<i>Аркушів</i>
<i>Керівник</i>		<i>Крупіна С.В..</i>					7	92
<i>Н.контроль</i>						ВСП ОТФК ОНТУ		
<i>Затвердив</i>								

ВСТУП

Підприємству, коли воно починає свою виробничо-господарську діяльність, або коли вирішує її розширювати, необхідно бути впевненим у своєї прибутковості.

Оцінити ефективність роботи підприємства можна за допомогою порівняння отриманих результатів та вкладених витрат у діяльність. Якщо це не робити, при виборі напрямів економічного розвитку підприємства, прийнятті необхідних управлінських рішень, вибору видів виробничої діяльності, розрахунку обсягів виробництва та структури продукції, розрахунку цін, виникнуть помилки, що не дадуть підприємству бути прибутковим.

Прибуток на підприємстві є основним фінансовим результатом та джерелом для подальшого розвитку підприємства та його конкурентоспроможності. Є багато напрямів підвищення прибутку, але кожне підприємство повинно обирати саме ті, що більш підходять для нього. Можна нарощувати обсяги виробництва або ціни на продукцію. Але ці напрями не завжди є доступними, тому сьогодні більш прибутковим є напрям, що безпосередньо зв'язано зі зниженням витрат.

Кожне підприємство має резерви зниження витрат своєї діяльності, що дозволяє підвищувати його економічну ефективність та конкурентоспроможність.

Виробнича діяльність пов'язана з ризиком вкладень у сферу виробництва. Для мінімізації цього ризику потрібен контроль за процесом виробництва, його аналіз та розгляд факторів, що можуть впливати на процес виробництва та витрати, що потрібно саме для цього виробництва. Кожному підприємству будь якої галузі необхідне повний аналіз витрат і ефективне керівництво їх зниженням для досягнення високого економічного ефекту.

					БЕП 27.03.000. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		8

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є розробка і обґрунтування заходу спрямованого на зниження витрат на ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат».

Для досягнення мети в роботі поставлені та вирішені наступні завдання:

- розглянуто основні теоретичні питання поняття витрати;
- запропоновано існуючу класифікацію витрат та собівартості продукції;
- виявлені основні напрями зниження витрат підприємства;
- проаналізовано сучасний стан молочної галузі України;
- розраховано та проаналізовано основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»;
- запропоновано та розраховано економічну ефективність заходу щодо зниження витрат підприємства.

Об'єктом дослідження є ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат» який спеціалізується на виробництві молочної продукції.

Предметом дослідження є процеси зниження витрат підприємства.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку.

					БЕП 27.03.000. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		9

1	2
О. Крушельницька [10]	«Витрати – грошова оцінка матеріальних і трудових ресурсів, що пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, надання послуг».
В. Кулішов [11]	«Витрати – це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу».
С. Онисько, П. Марич [14]	«Виробничі витрати – це спожиті у процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю робітників, зайнятих у процесі виробництва)».
А. Турило, Ю. Кравчук, А. Турило [27]	«Витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення ним поставленої мети».
Ю. Цал-Цалко [29]	«Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені».

З таблиці 1.1 можна побачити, що витрати – це кошти, що витрачені на виробництво продукції, придбання оборотних та необоротних активів.

Але, ми вважаємо, що необоротні активи не можуть бути витратами, так як це гроші, що підприємство витрачає для забезпечення безперервності та ефективності процесу діяльності, та вони безпосередньо не можуть впливати на економічний результат діяльності підприємства. Вплив на прибуток можна проаналізувати тільки при розрахунку оборотних активів на виробництво, а необоротних активів як амортизацію, що частинами списується на вже вироблену, готову продукцію, якщо ці необоротні активи ще в процесі виробництва, або на фінансовий результат при розрахунку прибутку або збитку підприємства.

Можна казати, що витрати підприємства – це вартість для підприємства всіх спожитих ресурсів на виробництво того чи іншого продукту. Витрати підприємства складаються з витрачених засобів виробництва, зарплати і виражаються у вигляді собівартості продукції. Прибуток підприємства дорівнює різниці між вартістю продукції і її собівартістю.

1.2. Класифікація витрат і основні методи їх аналізу

Управління процесом зниження витрат підприємства та калькулювання собівартості продукції – це головні елементи процесу управління підприємством. Собівартість виробленої продукції є головною структурною одиницею для вибору управлінських рішень.

В міру того, як зростає попит до зростання рентабельності продажу, зростає і необхідність обліку витрат на виробництво та реалізацію продукції (робіт, послуг). Кожне підприємство повинно чітко уявляти про структуру витрат на виробництво готової продукції та термін їх окупності.

В умовах ринку виникає необхідність удосконалення та створення чіткої системи аналізу та контролю за витратами на виробництво та калькулювання собівартості продукції.

Існує три основних елементи витрат в процесі діяльності на підприємстві: витрати – матеріальна складова – вартість використаних виробничих запасів, оплати праці працівників, відрахувань на соціальні заходи, зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів та ін.

Витрати в процесі господарської діяльності підприємств складають сукупні витрати живої та упредмеченої праці на виготовлення продукції. В такому складі витрати виробництва однакові у всіх виробництвах, процесу надання послуг або виконання робіт.

Національний бухгалтерський стандарт П (С) БО 16 «Витрати» визначає «витрати підприємства як зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)». Витрати підприємства у виробничих структурних підрозділах – це виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) (рисунок 1.1).

					БЕП 32.27.001. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		12

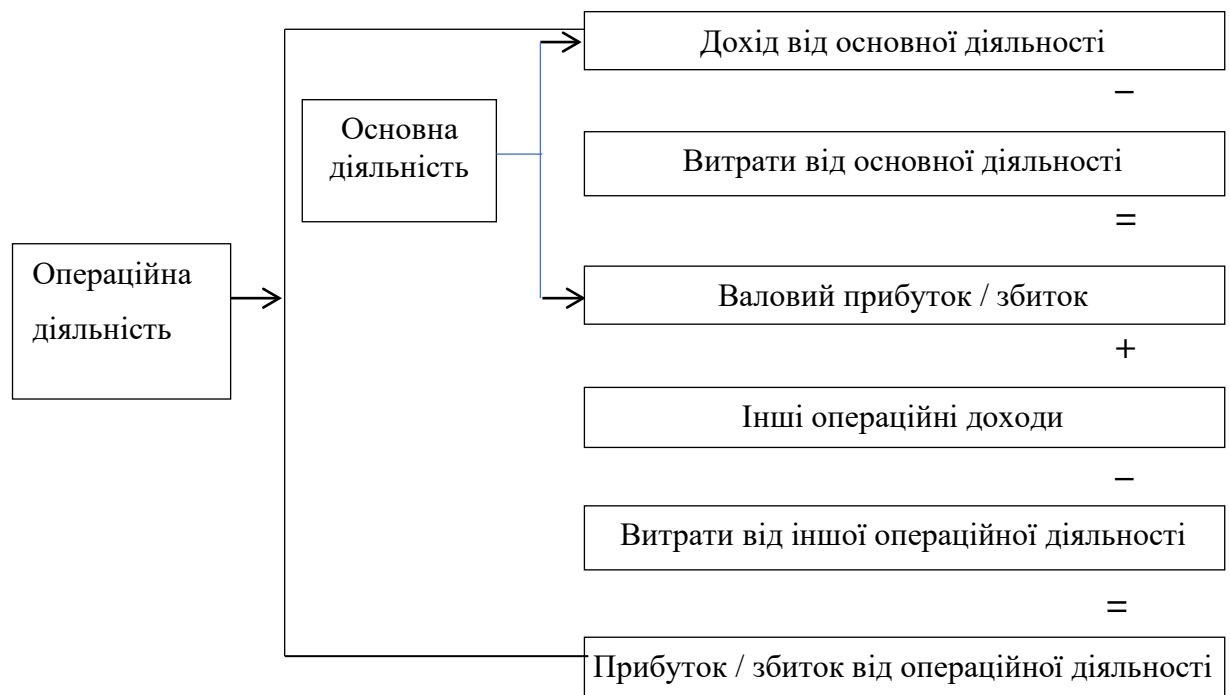

Рисунок 1.1. Формування прибутку від операційної діяльності

За вартісною формою продукція підприємства складається з трьох елементів:

- вартість продукції – створеної основною працею;
- вартість продукції – створеної додатковою працею;
- вартості витрачених засобів виробництва.

Перша частина вартості є результатом минулої, упреждженої праці, та інші – це результат живої праці.

Необхідний продукт – це предмети і послуги, які задовольняють особисті потреби робітників та членів їх сімей.

Додатковий продукт – це продукт, що використовується для покриття суспільних витрат виробничих і культурно-побутових рівнів для збільшення національного багатства для кожного громадянина та суспільства.

Собівартість продукції – це всі витрати на засоби виробництва, оплату праці і соціальні заходи, що виражені в грошах.

Можна казати, що собівартість продукції це можливість кожного підприємства повернути витрачені ним ресурси, для безперервного продовження виробництва. Економічне значення собівартості в тому, що вона виражає обсяг витрат підприємства на виробництво продукції.

Ефективність діяльності підприємства виражається в тому, щоб підприємство здійснювало свою діяльність на базі господарського розрахунку, основною якого є забезпечення зростання процесу ефективності виробництва шляхом створення матеріальної зацікавленості робітників у результатах виконаної ними праці. Виробництво повинно покривати витрати доходами та одержувати чистий прибуток, саме тоді підприємство є ефективним в своїй діяльності.

Собівартість продукції – це один з важливіших економічних показників діяльності підприємства, що характеризує економічну ефективність виробництва, в якому відображаються результати господарської діяльності за період. Розрахунок та оцінка собівартості продукції дозволяє визначити та проаналізувати рентабельність продукції та виробництва за кожним видом економічної діяльності, будь-якого підприємства та розрахувати розмір отриманого або планованого прибутку. На засаді рівня собівартості одиниці виробленої продукції встановлюється рівень відповідних цін. Тобто, питання собівартості, методи її обчислення мають велике значення. Від уміння вірно обчислювати, аналізувати собівартість продукції у великій мірі залежить рівень ефективності господарської діяльності та розвиток суб'єкта господарювання.

У собівартості продукції (робіт, послуг) відображаються всі сторони діяльності підприємства: ступінь ефективності використання оборотних та необоротних активів, рівень організації виробничого процесу, технічна оснащеність, продуктивність праці, рівень організації матеріально-технічного постачання та ін.

Собівартість використовують для оцінки рівня ефективності діяльності підприємства та його структурних підрозділів:

					<i>БЕП 32.27.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		14

- контролю за ефективністю використання природних, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;
- розрахунку економічної ефективності інвестиційної та інноваційної діяльності;
- розробки і встановлення цін на продукцію;
- визначення економічної доцільності та вигідності здійснення підприємницької діяльності.

Операційні витрати можна класифікувати за наступними ознаками (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація витрат на виробництво

Ознаки	Витрати
За місцем виникнення витрат	Витрати виробництва, цеху, дільниці, служби
За видами продукції, робіт, послуг	Витрати на вироби, елементи виробів, групи однорідних виробів, одноразові замовлення, валову, товарну, реалізовану продукцію
За видами витрат	Витрати за економічними елементами, витрати за статтями калькуляції
За способами перенесення вартості на продукцію	Витрати прямі, непрямі
За календарним періодом	Витрати поточні, одноразові
За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	Витрати умовно-змінні, умовно-постійні

За місцем виникнення витрати класифікуються за цехами, дільницями, службами та іншими підрозділами.

Залежно від характеру та призначенням процесів виробництва на: основні, допоміжні і непромислові.

Витрати на виробництво знаходяться в собівартості продукції чи груп однорідних виробів.

За видами витрати поділяються за економічними елементами та статтями калькуляції.

За способами перенесення вартості на продукцію на прямі та непрямі.

За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат поділяються на умовно-змінні та умовно-постійні.

До умовно-змінних витрат належать витрати, абсолютна величина яких зростає із збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується із його зниженням.

Витрати на виробництво поділяються за календарним періодом на поточні та одноразові.

Витрати, що включаються до собівартості продукції (робіт, послуг), групуються за наступними елементами:

1. матеріальні витрати;
2. витрати на оплату праці;
3. відрахування на соціальні заходи;
4. амортизація основних засобів та нематеріальних активів;
5. інші витрати.

Це групування є єдиним для всієї промисловості [12].

До елемента «Матеріальні витрати» належать витрати на:

1. сировину та матеріали, що придбаються у сторонніх підприємств і організацій і входять до складу продукції, що виробляється;

2. покупні матеріали, що використовуються в процесі виробництва технологічного процесу і упакування продукції або інших виробничих та господарських потреб, а також запасні частини для ремонту устаткування; знос інструментів, пристроїв, інвентарю, приладдя, лабораторного обладнання та інших засобів і предметів праці, які не належать до основних виробничих фондів; знос спецодягу, спецвзуття; інші засоби індивідуального захисту, мило та інші миючі засоби, знешкоджуючі засоби, молоко і лікувально-профілактичне харчування;

					БЕП 32.27.001. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		16

3. покупні комплектуючі вироби і напівфабрикати, що підлягають монтажу або додатковій обробці на підприємстві;

4. роботи і послуги виробничого характеру, які виконуються сторонніми підприємствами або структурними підрозділами підприємства, що не належать до основного виду його діяльності;

5. витрати, що пов'язані з використанням природної сировини, в частині відрахувань для покриття витрат на геологорозвідку та геолого-розшуки корисних копалин, на рекультивацію земель, плата за деревину, продану на пні, та за воду, що вибирається з водогосподарських систем у межах затверджених лімітів, відшкодування у межах нормативу втрат сільськогосподарського виробництва при вилученні угідь для розширення видобутку мінеральної сировини, а також платежі за використання інших природних ресурсів;

6. придбане у сторонніх підприємств паливо, що витрачається з технологічною метою на вироблення всіх видів енергії, опалення виробничих приміщень, транспортні роботи, що пов'язані з обслуговуванням виробництва власним транспортом;

7. придбана енергія всіх видів, що витрачається на технологічні та інші виробничі потреби підприємства. Витрати на власне виробництво електричної та інших видів енергії, а також її споживання включається до відповідних елементів витрат;

8. втрати внаслідок нестачі матеріальних цінностей у межах норм природного убутку.

Вартість матеріальних ресурсів формується виходячи з цін їх придбання на день оприбуткування (без урахування податку на добавлену вартість, за винятком передбачених законодавчими актами випадків), враховуючи націнки і комісійні винагороди постачальникам та зовнішньоекономічним підприємствам, вартість послуг товарних бірж, брокерські послуги, суми мита і митних зборів, витрати на транспортування, зберігання та доставку, що здійснюються сторонніми підприємствами.

					<i>БЕП 32.27.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		17

Витрати, що пов'язані з доставкою матеріальних ресурсів транспортом і персоналом підприємства, включаються до відповідних елементів витрат на виробництво (витрати на оплату праці, амортизація основних засобів та нематеріальних активів, матеріальні витрати тощо).

До вартості матеріальних ресурсів включаються також витрати підприємства на придбання пакувальних матеріалів і тари (крім дерев'яної та картонної), одержаної від постачальника матеріальних ресурсів, за винятком вартості цієї тари за ціною її можливого використання у тих випадках, коли ціни на них встановлюються окремо від ціни на матеріальні ресурси.

У разі включення вартості тари до ціни ресурсів із загальної суми витрат на їх придбання вираховується вартість тари за ціною можливого використання чи реалізації з урахуванням витрат на придбання матеріалів для її ремонту.

З витрат на матеріальні ресурси, що включаються до собівартості продукції, вираховується вартість зворотних відходів.

Зворотні відходи – це залишки сировини, матеріалів, напівфабрикатів, теплоносіїв та інших видів матеріальних ресурсів, що утворилися в процесі виробництва продукції (робіт, послуг), втратили повністю або частково споживчі властивості початкового ресурсу (хімічні та фізичні) і через це використовуються з підвищеними витратами (зниження виходу продукції), або зовсім не використовуються за прямим призначенням. До зворотних відходів не належать:

– залишки матеріальних ресурсів, які відповідно до встановленої технології передаються до інших цехів, підрозділів як повноцінний матеріал для виробництва інших видів продукції (робіт, послуг);

– попутна продукція, що одержується одночасно з цільовим (основним) продуктом в єдиному технологічному процесі.

До елемента «Витрати на оплату праці» належать:

					БЕП 32.27.001. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		18

1. витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати, обчислені згідно з прийнятою підприємством системою оплати праці, включаючи будь-які види грошових і матеріальних доплат,

2. доплати, передбачені законодавством про працю, за невідпрацьований на виробництві (неявочний) час: оплата щорічних відпусток (компенсація за невикористану відпустку), крім оплати у частині витрат на оплату праці за рахунок прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, оплата праці працівників, яким не виповнилося 18 років, при скороченій тривалості їх щоденної роботи; оплата перерв працюючим матерям для годування дитини; оплата часу, пов'язаного з проходженням обов'язкових медичних оглядів, виконанням державних обов'язків, винагорода за передбачену законодавством вислугу років, інші виплати. Якщо на підприємстві створюється резерв для оплати відпусток, то до витрат виробництва (обігу) включаються щомісячні відрахування на створення такого резерву;

3. витрати, пов'язані з підготовкою (навчанням) і перепідготовкою кадрів;

4. виплати громадянам за виконання робіт, послуг, згідно з договорами цивільно-правового характеру;

5. виплата звільненим працівникам вихідної допомоги і середнього заробітку.

В окремих галузях народного господарства до витрат на оплату праці (відповідно до законодавства) належать:

– вартість безкоштовно наданих працівникам комунальних послуг, продуктів харчування, витрати на оплату безкоштовно наданого працівникам підприємства житла (суми грошових компенсацій за ненадання безкоштовно житла, комунальних послуг тощо);

– вартість безкоштовно наданих предметів, що залишаються в особистому постійному користуванні, або сума пільг у зв'язку з продажем їх за зниженими цінами (крім вартості виданого спецодягу, спецвзуття та інших

					БЕП 32.27.001. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		19

засобів індивідуального захисту, мила та інших миючих засобів, знешкоджуючих засобів, молока і лікувально-профілактичного харчування або відшкодування витрат працівникам за придбання ними спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту у разі невидачі їх адміністрацією). Витрати на оплату праці поділяються на основну та додаткову заробітну плату.

Основна заробітна плата – це винагорода за виконану роботу (відповідно до встановлених норм праці) норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців.

Додаткова заробітна плата – ця винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені законодавством, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

До елемента «Відрахування на соціальні заходи» належать: відрахування на державне соціальне страхування, відрахування на державне пенсійне страхування, відрахування до Фонду сприяння зайнятості населення та і інші.

Відрахування на обов'язкове соціальне страхування, обов'язкове пенсійне страхування та до Фонду сприяння зайнятості населення здійснюється за встановленими законодавством нормами від загального розміру витрат на оплату праці згідно із законодавством.

Відрахування на обов'язкове соціальне страхування і обов'язкове пенсійне страхування не нараховується на доходи громадян від володіння корпоративними правами (отриманими дивідендами).

Відрахування на додаткове пенсійне страхування та обов'язкове медичне страхування з віднесенням до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) здійснюється згідно з порядком, визначеним законодавством.

					БЕП 32.27.001. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		20

До елемента «Амортизацій основних засобів та нематеріальних активів» належать:

1. витрати на повне відновлення основних засобів та капітальний ремонт у вигляді амортизаційних відрахувань від вартості основних виробничих фондів на реконструкцію, модернізацію та капітальний ремонт фондів, що належать підприємству, а також тих, що перебувають у користуванні підприємства за умовами оренди (лізингу), обчислені за їх балансовою вартістю відповідно до встановлених норм, включаючи прискорену амортизацію активної їх частини. До активної частини основних виробничих фондів належать машини та обладнання, транспортні засоби. Рішення про прискорену амортизацію активної частини основних виробничих фондів приймається підприємством самостійно, якщо таке рішення не є причиною підвищення цін і тарифів на продукцію. Не допускається прийняття рішення про прискорену амортизацію орендованих основних засобів без згоди орендодавця;

2. амортизаційні відрахування на надані в оперативну оренду основні засоби нараховуються орендодавцем і використовуються ним на повне відновлення наданих в оренду або інших належних йому основних засобів. При цьому на собівартість продукції (робіт, послуг) орендаря належить сума нарахованих орендодавцем амортизаційних відрахувань на надані в оренду основні засоби;

3. амортизаційні відрахування на надані у фінансову оренду основні засоби, а також на надані в оперативну оренду основні засоби, що належать до державної форми власності, нараховуються орендарем і використовуються ним включно на повне відновлення орендованої частки основних засобів;

4. витрати орендаря на капітальний ремонт орендованих будівель не житлового призначення належать на собівартість продукції (робіт, послуг) щомісяця рівними частками протягом строку дії договору оренди;

5. амортизаційні відрахування від вартості основних засобів (приміщень), що надаються безоплатно підприємствам громадського

					<i>БЕП 32.27.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		21

харчування або використовуються підприємствами самостійно для обслуговування працівників, що перебувають з підприємством у трудових відносинах;

б. витрати, пов'язані із зносом нематеріальних активів, у сумі амортизаційних відрахувань, що визначаються щомісяця за нормами, розрахованими виходячи із їх первинної вартості та строку корисного використання, але не більше десяти років безперервної експлуатації або строку діяльності підприємства.

До елемента «Інші витрати» належать:

1. витрати з управління виробництвом; службові відрядження, оплата робіт (послуг) консультативного та інформаційного характеру, а також передбачених законодавством обов'язкових аудиторських перевірок; оплата робіт із сертифікації продукції:

– оплата послуг інших підприємств щодо управління виробництвом, зберіганням і реалізацією продукції (робіт, послуг), якщо штатним розписом підприємства не передбачено відповідні функціональні служби;

– оплата, за використання та обслуговування технічних засобів управління;

– оплата вартості ліцензій та інших державних дозволів для ведення господарської діяльності підприємства;

– сплата збору за реєстрацію підприємства в органах державного управління, передбаченого законодавством;

2. витрати на перевезення працівників до місця роботи і назад у напрямках, що не обслуговуються пасажирським транспортом загального користування, включаючи додаткові витрати на спеціальні маршрути міського пасажирського транспорту, організовані відповідно до угод, укладених з транспортними підприємствами, витрати на перевезення працівників інвалідів 1 і 2 груп до місця роботи і назад незалежно від наявності маршрутів пасажирського транспорту загального користування;

					БЕП 32.27.001. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		22

3. додаткові витрати, пов'язані з виконанням робіт вахтовим методом, включаючи транспортні витрати на перевезення працівників від місця знаходження підприємства або пункту збору до місця роботи і назад та від місця проживання у вахтовому селищі до місця роботи і назад, а також витрати на експлуатацію та утримання вахтового, селища, які не компенсуються платою працівників за користування житлом і комунальними послугами;

4. платежі з обов'язкового страхування майна підприємства та цивільної відповідальності, а також окремих категорій працівників, зайнятих у виробництві відповідних видів продукції безпосередньо на роботах з підвищеною небезпекою для життя та здоров'я, передбачених законодавством;

5. витрати на сплату відсотків за фінансовими кредитами, одержаними для придбання основних засобів і нематеріальних активів для поточної виробничої діяльності, незалежно від терміну кредитування, а також для сплати відсотків за товарні і комерційні кредити; витрати, пов'язані зі сплатою відсотків за користування матеріальними цінностями, взятими в оренду (лізинг), нараховуються щомісяця в розмірі, передбаченому договором, і відображаються у складі собівартості продукції (робіт, послуг) в тому періоді, за який їх нараховано;

6. витрати, що пов'язані з оплатою послуг комерційних банків та інших кредитно-фінансових установ, включаючи плату за розрахункове обслуговування, отримання гарантій, вексельного авалю, факторингових і довірчих операцій, облік боргових вимог і зобов'язань, включаючи цінні папери, поштово-телеграфних послуг та інших витрат, пов'язаних з грошовим обігом;

7. витрати на виготовлення і придбання бланків цінних паперів, а також інші витрати, пов'язані з емісією цінних паперів;

8. витрати на гарантійний ремонт і обслуговування виробленої продукції, але не більше двох відсотків вартості цієї продукції;

					<i>БЕП 32.27.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		23

9. витрати на реалізацію продукції:

– на відшкодування складських вантажно-розвантажувальних, перевалочних, пакувальних, транспортних і страхувальних витрат постачальників, що включаються до ціни продукції згідно з базисом поставки, передбаченим угодою сторін;

– на оплату послуг транспортно-експедиційних, страхових та посередницьких організацій (включаючи комісійну винагороду), вартість яких входить до ціни продукції згідно з базисом поставки, передбаченим угодою сторін;

– на сплату експортного (вивізного) мита та митних зборів,

– на рекламу і перепродажну підготовку товарів. До витрат підприємства на рекламу належить витрати на: розробку і видання рекламних виробів (ілюстрованих прейскурантів, каталогів, брошур, альбомів, Проспектів, плакатів, афіш, рекламних листів, листівок, тощо);

– розробку і виготовлення ескізів, етикеток, зразків фірмових пакетів і упаковки,

– рекламу в засобах масової інформації (оголошення в пресі, передачі по радіо і телебаченню), витрати на світлову, комп'ютерну та іншу зовнішню рекламу;

– придбання, виготовлення, копіювання;

– дублювання і демонстрацію рекламних кіно-, відео- і діафільмів;

– виготовлення стендів, муляжів, рекламних щитів, покажчиків тощо (в сумі амортизації, зносу щодо зазначеного інвентарю);

– зберігання та експедирування рекламних матеріалів, оформлення вітрин, кімнат-зразків, виставок-продажів; включаючи відрядження працівників підприємства на виставку продукції підприємства і вартість її зразків, що передані безпосередньо покупцям або посередницьким організаціям відповідно до контрактів і угод безоплатно і не підлягають поверненню;

					<i>БЕП 32.27.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		24

– уцінку продукції, що повністю або частково втратила первинну якість за час експонування у вітринах;

– проведення інших рекламних заходів, пов'язаних з діяльністю підприємства;

– на відшкодування витрат за участь у виставках, ярмарках, вартості безоплатно переданих зразків і моделей, на представницькі витрати у розмірі до 2 % від обсягів реалізації продукції (робіт, послуг) за оподатковуваний період та в цілому за рік;

10. нарахування на заробітну плату і авторські винагороди творчих працівників, що перераховуються до фондів творчих спілок України відповідно до законодавства;

11. втрати внаслідок технічного неминучого браку, витрати на операції із скляною тарою, виплати на відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним трудових обов'язків;

12. сплата консеційних платежів за використання природних копалин;

13. витрати на оприлюднення річного звіту;

14. платежі за викиди і скиди забруднюючих речовин у навколишнє середовище, розміщення відходів та інші види шкідливого впливу в межах лімітів;

15. сума сплачених орендарем відсотків (винагороди) за користування наданими в оперативну та фінансову оренду основними засобами. Орендна плата за надані в оперативну оренду приміщення не житлового призначення включається до собівартості продукції (робіт, послуг) у розмірі, визначеному угодами сторін, а комунальної власності – не вище ставок орендної плати, встановленої місцевими органами державної виконавчої влади;

16. витрати, пов'язані з прийманням робітників, передбачені законодавством, з урахуванням витрат на оплату випускникам середніх професійно-технічних училищ і молодим спеціалістам, які закінчили вищий навчальний заклад, вартості проїзду до місця роботи, а також оплачуваної відпустки, яка надається їм перед початком роботи Суб'єкт господарювання

					БЕП 32.27.001. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		25

повинен використовувати ресурси якомога ефективніше, щоб задовольнити найбільше потреб учасників господарської діяльності.

Витрати повинні відповідати доходам. При цьому доходи і витрати відображаються в момент їх виникнення, незалежно від дати придбання активів.

Витрати підприємства формуються в процесі використання ресурсів при здійсненні діяльності. Вони мають різну спрямованість, але в загальному поділяються на операційні, фінансові, інвестиційні і надзвичайні витрати, а також податок на прибуток і дивіденди.

В процесі господарської діяльності формуються витрати підприємства та його структурних підрозділів. Витрати підприємства – це сума зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу. Джерелом покриття витрат підприємства є доходи, які збільшують вартість активів на суму витрат, здійснених для отримання цих доходів, і суму одержаного чистого прибутку.

Витрати підрозділу – це вартість ресурсів, використаних в технологічному процесі, в структурному підрозділі. У виробничих структурних підрозділах, що за технологічним процесом безпосередньо беруть участь у виробництві продукції, вартість використаних ресурсів формує виробничу собівартість, тобто ресурси перетворюються в об'єкти підприємницької діяльності

Готова продукція виробничих структурних підрозділів після її реалізації є джерелом покриття та відшкодування використаних ресурсів.

В структурних підрозділах підприємства, які виконують загальногосподарські управлінські функції, формуються адміністративні витрати. Ресурси перетворюються у витрати, які покриваються валовим прибутком. В збутових структурних підрозділах підприємства, які виконують функцію просування об'єктів підприємницької діяльності до покупців, формуються витрати на збут продукції.

					<i>БЕП 32.27.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		26

Окремі структурні підрозділи підприємства, або його працівники можуть створювати витрати у сфері інвестиційної та фінансової діяльності.

Невиробничі структурні підрозділи підприємства соціально-культурного характеру формують інші витрати операційної діяльності.

З прибутку підприємства нараховують податок на прибуток. За рахунок чистого прибутку підприємства покриваються виплати дивідендів.

Згідно з класифікацією витрат за характером поведінки, основною ознакою є залежність зміни витрат у зв'язку із зміною якого-небудь базового показника. Як останнє зазвичай використовується обсяг проданих товарів. У відповідності з цією ознакою витрати підрозділяють на два види: фіксовані (постійні) і змінні.

Змінні витрати – це витрати, що міняються прямо пропорційно збільшенню або зменшенню обсягу виробництва і продажів.

Постійні витрати – це такі витрати, які не міняються, коли міняється рівень виробництва і продажу за якийсь певний період часу (наприклад, рік). Змінні витрати: на сировину і матеріали, енергію і комунальні послуги, комісійні з продажів, зарплата робітникам. Прикладами фіксованих витрат є витрати на амортизацію будівель і устаткування, амортизацію передопераційних витрат, оренда і лізинг (які не змінюються при зміні обсягу продажів і обсягу виробництва), відсотки по кредитах, заробітна плата службовців, що управляють, контролерів (яка за припущенням не змінюється при зміні рівня виробництва), загальні адміністративні витрати.

Деякі з цих витрат, наприклад, заробітна платня або загальні адміністративні витрати, можуть змінюватися не зовсім прямо пропорційно обсягу і не бути постійними, а позначені як змішані. Такі витрати можна розділити на змінні і постійні компоненти і розглядати їх окремо. Розглянемо класифікацію витрат більш детально, додаючи цьому розгляду кількісний зміст. В процесі цього аналізу нас, в першу, чергу цікавитимуть ті характеристики витрат, які залишаються незмінними в процесі зміни обсягу

					<i>БЕП 32.27.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		27

виробництва і продажу. Ці характеристики називаються інваріантами. Внаслідок своєї низовини інваріанти є основою рішення задач планування.

Постійні витрати можуть змінюватися при істотній зміні обсягу виробництва. Зміна носить не постійний характер. При збільшенні обсягу виробництва може виникнути потреба в оренді додаткового виробничого приміщення і купівлі нового устаткування, що приведе до зростання постійних витрат на суму орендування нових приміщень, експлуатаційних та амортизаційних витрат по новому обладнанню. З урахуванням цього вводиться поняття релевантного інтервалу зміни обсягу реалізації продукції, протягом якого величина сумарних постійних витрат залишається на том же рівні.

Класифікація і розділення змішаних витрат робиться з використанням двох підходів:

- суб'єктивний – припускає віднесення витрат до змінних або постійних, базуючись на неформальному досвіді дослідника;
- статистичний – базує свої висновки на аналізі наявних статистичних даних. З рахунок чого він є більш об'єктивним, так як аналізує існуючі данні за минулі періоди і розробки на цій основі залежності витрат від обсягу реалізації продукції.

1.3. Основні напрями зниження витрат підприємства

В сучасних ринкових умовах актуальною проблемою є задача прийняття рішень з підвищення рівня прибутковості підприємств, тому крім показників зростання обсягів виробництва продукції необхідно вирішувати проблему зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції.

До основних напрямів зниження витрат виробництва і реалізації продукції підприємства відносять (рисунок 1.2).

					БЕП 32.27.001. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		28

Основні напрями зниження витрат виробництва і реалізації продукції підприємства

- зниження витрат на сировину, матеріали, паливо і енергію на кожну одиницю продукції;
- зниження величини амортизаційних відрахувань, що складаються на одиницю продукції;
- зниження витрат заробітної плати на одиницю продукції;
- скорочення адміністративних витрат та накладних витрат при експорті та імпорті товарів;
- ліквідація непродуктивних витрат і втрат та ін.

Рисунок 1.2. Основні напрями зниження витрат виробництва і реалізації продукції підприємства

Економію ресурсів можна покращити за рахунок основних техніко-економічних факторів, найбільш вагомі з них:

- зростання технічного рівня виробництва;
- удосконалення процесу організації виробництва і праці;
- зміна обсягу виробництва продукції.

Всі ці напрями дозволяють знизити витрати сировини, матеріалів та заробітної плати.

Зниження витрат на сировину і матеріали досягається за рахунок зниження норм їх використання, зменшення відходів і втрат в виробництві та збереження, повторного використання матеріалів, впровадження безвідходних технологій та інше.

На розмір витрат величезний вплив має зміна вартості сировини і матеріалів. При їх зростанні витрати збільшуються і навпаки.

Якщо зменшуються витрати живої праці на одиницю продукції та збільшуються темпи зростання продуктивності праці, відносно темпів

зростання середньої заробітної плати, то також знижуються витрати підприємства.

На зниження витрат також впливає застосування прогресивних методів організації виробництва та впровадження інновацій. В Японії розроблена та використовується у всьому світі система організації виробництва «just in time» (точно в строк), що знижує витрати виробництва за рахунок бездефектного виготовлення продукції.

Система «just in time» сприяє зниженню витрат головним чином за рахунок того що:

- знижуються витрати на складування і збереження напівфабрикатів як у споживача, так і у виробника.
- має місце забезпечення бездефектного виготовлення продукції постачальником.

Процес зниження витрат також має включати вірний підхід до класифікації та калькулюванню витрат.

Суб'єкти економічної діяльності повинні вміло управляти накладними витратами при експорті та імпорті товарів. Зниження розміру накладних витрат приведе до підвищення ефективності експорту (імпорту), тому перевірка дотримання підприємством у звітному періоді режиму економії та пошук можливостей їх скорочення є важливим інструментом у підвищенні ефективності діяльності підприємства.

З цією метою здійснюється аналіз витрат звітного періоду у порівнянні з попереднім. В процесі аналізу слід встановити причини зміни величини накладних витрат, відносно обсягу реалізації чи собівартості продукції, а також за окремими видами накладних витрат.

Розглянемо основні фактори, що впливають на зміну розміру накладних витрат:

- перевезення товарів: кількість (вага) вантажу, радіус (відстань) перевезення, ставка за перевезення (тариф, фрахт), спосіб та умови перевезення;

					<i>БЕП 32.27.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		30

– перевантаження товарів: кількість (вага) вантажу, ставка за перевантаження, надбавка при нестандартних та надважких вантажах;

– зберігання товарів: кількість (вага) вантажу, спосіб зберігання, термін зберігання, вартість зберігання.

В процесі аналізу необхідно мати на увазі, що приріст абсолютного рівня накладних витрат може бути із-за збільшення кількості реалізованої продукції та зміни розмірів окремих видів витрат на одиницю реалізованої продукції. Зміна відносного рівня – зміною вартості продукції, зрушення у структурі реалізації продукції, зміни величини витрат на одиницю кількості реалізованої продукції.

Можна казати, що лише комплексний підхід управління витратами дозволить знизити їх розмір, підвищити ефективність як зовнішньоекономічної так і господарської діяльності підприємства в цілому.

Висновки до розділу 1

Витрати – це обсяг спожитих виробничих факторів (матеріальних, фінансових, трудових ресурсів), що необхідні для виробничої діяльності підприємства, направленої на отримання прибутку та максимізацію прибутковості власників.

Для ефективної виробничої діяльності на підприємстві потрібно детальне вивчення та вдосконалення формування рівня витрат, доходів і прибутків.

Вивчення витрат та їх структури полягає у цілеспрямованому впливі на витрати для зміни їх складу, структури або поведінки у зв'язку зі зміною видів діяльності підприємства.

Операційні витрати є основою розрахунку вартості продукції. Зниження операційних витрат – це одна з головних умов підвищення ефективності виробництва, що впливає на розмір отриманого прибутку та рівень рентабельності.

					<i>БЕП 32.27.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		31

Резерви зростання обсягів виробництва продукції розраховуються у з аналізу виробничої програми. Основними напрямками зниження операційних витрат підприємств є:

– зростання обсягу виробництва продукції за рахунок більш повного використання виробничої потужності підприємства;

– скорочення витрат виробництва продукції за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, економного та більш повного використання сировини, матеріалів, електроенергії, палива, устаткування, скорочення непродуктивних витрат, виробничого браку та інше.

					БЕП 32.27.001. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		32

РОЗДІЛ 2
ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТАН
ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАТ «КУП'ЯНСЬКИЙ МОЛОЧНОКОНСЕРВНИЙ КОМБІНАТ»

2.1. Характеристика та аналіз стану зовнішнього середовища

Молочна промисловість – одна з провідних галузей сільського господарства, яка забезпечує населення продуктами харчування. Одним з основних завдань держави є сприяння забезпечення населення безпечними продуктами харчування. Станом на сьогодні баланс молока і молочних продуктів в Україні задовольняють купівельну спроможність населення та норми споживання.

Незважаючи на складні часи, які зараз переживає молочна галузь, багато переробних підприємств не відмовляється від молока, оскільки його збут є джерелом систематичного надходження готівкових коштів протягом календарного року.

На початок 2022 року [19] в усіх категоріях господарств налічувалось 2689,4 тис. голів великої рогатої худоби, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – 998,5 тис. голів.

Чисельність поголів'я корів в усіх категоріях господарств становила 1563,3 тис. голів, з них 422,1 тис. голів – у сільськогосподарських підприємствах.

Попри незначне зменшення поголів'я корів у промисловому секторі (-0,4 % до минулого року), щорічно спостерігається динаміка до покращення їх продуктивності. Ще в 2014 року у сільськогосподарських підприємствах середня продуктивність корів складала трохи більше 5000 кг молока. У 2017 році цей показник склав 6000 кг молока, а у 2021 році надоєно понад 6500 кг на корову.

У 2021 році усіма категоріями господарств вироблено 8719,1 тис. тонн молока, з них сільськогосподарськими підприємствами – 2750,4 тис. тонн.

На переробні підприємства надійшло 3197,8 тис. тонн молока сирого, в тому числі у підприємств закуплено 2477,9 тис. тонн молока (77 % від загального обсягу надходження). Якість молока, що надійшла на переробку від підприємств покращилась для гатунків «екстра» і «вищого».

Аналітиками Pro-Consulting [1] було проведено аналіз молочної продукції в Україні, що включає наступні товарні групи, як вершки, сир сичужний та кисломолочний, концентроване молоко і вершки, сухе молоко, масло вершкове та молочні пасти, кисломолочні продукти (кефір, сметана, йогурт, маслянка), а також морозиво.

Молочна продукція України залишається однією з важливіших складових споживчого кошика населення. Ринок молочних продуктів України дуже різноманітний і високо конкурентний. Чисельність тільки великих підприємств складає близько 10-15, кількість дрібних місцевих виробників більше ніж кілька сотень.

Основу ринку молочної продукції в Україні становить продукція вітчизняного виробництва, але імпорт в останні роки також зростає. В процесі адаптації вітчизняних молочних виробників до європейських норм виробництва і контролю якості продукції, а також проникнення продукції європейських виробників на внутрішній ринок України, зростає якість молочної продукції в цілому, що веде також до зростання цін на неї.

Останні тридцять років [1] ситуація в молочної промисловості України та на глобальному рівні дуже відрізняється. Якщо в світі у 1991 році було вироблено 440 млн. тонн молока, то в 2021-му – 726 млн. тонн. В Україні у 1991-му надоїли 24,5 млн. т, а у 2022 отримали лише 7,6 млн. тонн. Світ виріс у 1,5 разу, а в Україні виробництво впало втричі та скоротилась кількість молочнотоварних ферм і переробних заводів.

У 1990 році в Україні працювало 643 молокозаводи, а у 2022 дозвіл на виробництво молочних продуктів мали лише 140 заводів, з яких тільки 111 виробляли продукцію.

З початком війни молочна галузь втратила на окупованих і тимчасово окупованих територіях 38 підприємств, тому сьогодні тільки 73 підприємства виготовляють продукцію, що є в 9 разів менше, ніж у 1990 році.

Загальна потужність підприємств, що залишилися, становить 4900 тисяч тонн сировини, та кожний рік знижується, очікується, що сьогодні на переробку піде лише 2800 – 2900 тисяч тонн. Все це каже про недовантаження підприємств сировиною, та ще одна з проблем те, що витрати на одиницю виробленої продукції значно вищі, чим якщо б підприємство працювало на повну потужність.

Також дуже суттєвою проблемою, яка знизила рентабельність, є постійні аварійні та стабілізаційні відключення електрики та перехід на генератори. З цього приводу собівартість виробництва продукції зросла майже на 10-15%.

Переробка молока – це складне виробництво, а електрика потрібна, щоб працювали виробничі лінії, холодильники, камери для дозрівання сиру на сирзаводах. Переробні заводи – це великі потужності саме з використання електроенергії.

Низька купівельна спроможність населення, тому мала вірогідність того, що будуть покупці на крафтову продукцію, та постає питання для підприємств – заробляти чи виживати.

Дрібному виробнику молочної продукції важко конкурувати з великим підприємством, де затрати на одиницю виробленої продукції при повній завантаженості потужностей значно менші.

Виробництво з переробкою на 2-3 тонни залишається в межах тільки міста, так як за вихід за межі своєї області, треба вибудовувати ланцюги збуту, а для цього потрібно просувати продукт, рекламувати, вкладати гроши у маркетинг – це додаткові витрати і саме в цьому конкурувати з великими промисловими підприємствами малим переробникам дуже важко.

У компанії PepsiCo, яка випускає в Україні молочну продукцію під торговими марками «Чудо», «Слов'яночка» і «Агуня», маркетингові бюджети становлять більше мільйону доларів.

В Україні у 2021 році працювало 192 підприємства, сьогодні тільки є 73 переробні підприємства і вони недовантажені.

Конкуренція на ринку сировини існує тоді, коли її бракує. Коли ринок збалансований – ціни стабільні й усі працюють в однаковому ціновому діапазоні. Сьогодні, значно впало внутрішнє споживання, за попередні три роки Україна з експортера перетворилась на імпортера, з-за того, що почав зростати внутрішній попит і не вистачало молока для експорту та зросло виробництво продукції з незбираного молока.

Після 24 лютого продажі питного молока, кефіру, йогуртів різко впали, так як з України виїхало більше ніж 10 млн. осіб, що дуже вплинуло на внутрішній попит, але те, що в той час в Європі був попит на масло і сухе молоко, врятувало українську молочну промисловість. Допомогла й девальвація гривні, бо ціна на українське сухе молоко і масло була на 30% нижчою порівняно з європейською.

ЄС скасував усі обмеження на експорт, було запроваджено спрощену процедуру отримання єврономерів українськими переробними підприємствами, десять заводів отримали дозвіл на експорт. Європейські партнери підтримали не тільки гуманітарною допомогою, фінансово, зброєю, а й дали можливість українським молочним підприємствам заробити додаткові кошти, що збільшило торговельний баланс за 10 місяців 2022 року на 100 млн. доларів.

За 10 місяців 2022 року на переробку надійшло молока екстрагатунку на 10% більше, ніж у 2021-му. Сьогодні 46% молока, яке виробляється сільськогосподарськими підприємствами, – це молоко сорту «екстра».

Основні проблеми в молочній галузі сьогодні наступні: нестача обігових активів, відключення електроенергії, порушення логістичних ланцюгів. Плани до 2030 року наростити поставки молока на переробку до 6

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		36

млн. т. сьогодні Україна має такі потужності для переробки і потрібно, щоб вони були повністю завантажені, тим більше, що це потенційні робочі місця зокрема й для тих, хто змушений був залишити країну і хотів би повернутись.

Якщо у 1990 році середнє споживання було 373 кг готової молочної продукції, то сьогодні лише 198-199 кг у перерахунку на молоко.

За даними експертів фактично в Україні виробляється на 2000 тис. тонн молока менше, ніж декларує офіційна статистика. Тому є підстави говорити про те, що українці споживають ще менше молока, а це вже загроза здоров'ю нації.

Одним із вагомих факторів, що сприяв би українців до споживання набілу, є програма шкільного молока, на жаль, сьогодні у молодого покоління не сформовано звичку їсти молочну продукцію.

Склянка молока на день для дітей шкільного віку – це у першу чергу здорова майбутня нація.

Асоціація виробників молока з 2013 року намагається популяризувати молоко як один з базових харчових продуктів.

Всеукраїнська аграрна рада, Асоціація виробників молока й Асоціація «Свинарі України» ініціювали законопроект про обов'язкові внески (аналог commodity checkoff programs) для виробників харчових продуктів – як сировини, так і готової продукції. Ці кошти й використовуватимуться для популяризації споживання відповідних продуктів на внутрішньому і зовнішньому ринках, для формування позитивного іміджу тієї чи іншої галузі. Така схема фінансування програм просування харчової продукції працює в багатьох країнах світу.

Для 150 членів Асоціації виробників молока (АВМ) взяти таку ношу на свої плечі неспідоомне завдання.

Якщо ж кожен учасник галузі і виробник сировини, і переробник долучиться до справи, тоді можна зробити те, що зробили американці та європейці: мати сучасне потужне виробництво, відкривати нові ринки, підтримувати внутрішнього споживача.

					БЕП 32.27.002. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		37

Для цього потрібна системна й всеохоплююча робота, із залученням дослідних установ, міністерств охорони здоров'я, освіти, молоді і спорту, а не епізодичні рекламні акції чи кампанії.

Молочна галузь повинна стати пілотним проектом у запровадженні програм обов'язкових внесків зокрема й завдяки АВМ, яка має великий досвід і постійно піднімає питання популяризації споживання молока.

Виробник молока залежить від переробки, окрім нарощування споживання молока всередині країни (потужність до 6000 тис. тонн), треба дбати про розвиток експорту. В Україні повинні з'являтися нові потужності з інноваційними технологіями і глибокою переробкою молока, і саме з інноваційними продуктами треба виходити на зовнішні ринки.

Сухе молоко і масло низькорентабельні, а також в цьому сегменті Україна конкурує за ринки збуту з Океанією, де собівартість виробництва нижча, і вони можуть собі дозволити продавати товар по нижчих цінах, тому Україна повинна обирати інноваційний шлях розвитку та виробляти інноваційні продукти для зовнішніх ринків.

Необхідно застосовувати енергозберігаючі технології з огляду на частку енергоносіїв у собівартості готової продукції та виготовлення функціональних продуктів: дитяче і спортивне харчування, фортифікована молочна продукція, продукти для людей похилого віку та інше.

Світові звичайного сухого молока чи сироватки замало, необхідно виробляти рослинне молоко, синтетичне м'ясо, а для них потрібна сировина. Тому майбутнє за глибокою переробкою й отриманням не просто сухого молока, а й висушених його складових, не масла, а молочного жиру. Це продукти B2B, які в подальшому йдуть на виробництво харчових продуктів.

Кінцевому споживачеві потрібно пропонувати функціональні продукти. Українські підприємства вже виготовляють такі продукти, але це головним чином стосується дитячого харчування, тому великого значення набуває популяризація споживання молочної продукції. Багато років чи не

потужні молочні ферми на 20 і більше тонн добового виробництва молока – дуже цікаві для таких кооперативів об'єкти.

Якщо не розробити іншу систему взаємовідносин між виробниками молока і заводами, то українська сировина може попрямувати в Польщу, Німеччину чи Чехію, даючи їм додатковий дохід.

В державному бюджеті в найближчі роки бракуватиме коштів на відновлення, світ не кине Україну, але фінансуватиме дозовано. Тому треба брати відповідальність і відбудовувати маржинальні ланцюжки виробництва молока і переробки, що, своєю чергою, дозволить відновити ферми, а через податки – ще й Україну. Але податки є там, де є прибутки, якщо підприємство збиткове, то і прибутків та податків немає.

Проблемою ринку молочної продукції в Україні є зниження кількості поголів'я корів, що призводить до зменшення обсягів сировини для виробництва готової молочної продукції. Зниження поголів'я корів викликано, в першу чергу, скороченням кількості приватних фермерських господарств, що в свою чергу, викликано активною урбанізацією населення [17].

Також на ринку присутній значний тіньовий сегмент готової молочної продукції, що оцінюється на рівні 20-25%. Велика кількість молочної продукції на українському ринку фальсифікується, зокрема це стосується масла, сиру та інших продуктів.

У структурі внутрішнього споживання спостерігається тенденція до переходу на здорове і якісне харчування, що підсилює популярність продуктів без використання консервантів і інших добавок.

Можна казати, що основні показники молочної галузі за останні роки дуже погіршилися і знижуються обсяги виробництва молочної продукції (таблиця 2.1).

Виробництво молочної продукції за видами, тис. тонн

Найменування продукції	рік							
	2011	2013	2014 ¹	2015 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021 ¹
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю не більше 1%, у первинних пакуваннях об'ємом нетто більше 2 л	308	364	514	461	443	435	434	335,2
Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю більше 1%, але не більше 6%, у первинних пакуваннях об'ємом нетто не більше 2 л	535	543	512	472	497	474	493	466,1
Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю більше 21%, у первинних пакуваннях об'ємом більше 2 л	23,2	41,1	58,2	51,3	48,6	51,3	47	45
Молоко сухе знежирене (молоко та вершки у твердій формі, жирністю не більше 1,5%), у первинних пакуваннях об'ємом більше 2,5 кг	38,2	37,1	52,4	51,2	38,1	34,5	35,3	12,3
Масло вершкове жирністю не більше 85%	76,2	93,9	113	101	105	91,6	87,5	75,2
Сир свіжий неферментований (недозрілий і невитриманий; уключаючи сир із молочної сироватки та кисломолочний сир)	76,5	83,7	74,7	67,8	72,6	64,1	81,4	85
Сир тертий, порошок, голубий та інший неплавлений (крім свіжого сиру, сиру із молочної сироватки та кисломолочного сиру)	161	141	105	96,6	97,0	86,1	85,2	83,2
Сир плавлений (крім тертого або порошкового)	17,1	24,1	25,4	27,0	28,6	29,5	30,6	28,4
Молоко та вершки згущені підсолоджені	58,3	58,5	53,9	51,6	34,9	35,7	37,8	36,3
Молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані продукти	359	378	337	297	275	280	306	299,8

Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Йогурт рідкий та сквашене молоко ароматизовані (молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані продукти, ароматизовані або з додаванням фруктів, горіхів або какао)	81,2	110	106	106	126	136	139	140,5
Морозиво та лід харчовий інший (включаючи шербет, лодяники; крім сумішей і основ для приготування морозива)	161	173	146	136	156	157	142	142,6

¹Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розроблено автором.

За останні роки виробництво молока впало до 6,5 млн т.

- діяльність з переробки молока – 3800 тис. т,
- продукція з незбираного молока (питне молоко, ферментована продукція, свіжий кисломолочний сир) – 1100 тис. т (у 90-х було 6400 тис. т),
- вершкове масло – 89, 2 тис. т (але тут статистика може подвоюватися, так як великі підприємства купують продукцію у малих підприємств і перефасовують під власним брендом),
- сир – 128,6 тис. т,
- сухе молоко – 34,1 тис. т,
- згущене молоко – 74,5 тис. т,
- споживання молока на душу населення – 185 кг на рік (у 1990-х – 373 кг).

Поголів'я корів також знижується у 1990 р. їх було 8500 тис. голів, у 2021 р. лише 1700 тис. гол.

Варто зазначити, що у 1990-х роках на фермах тримали 6300 тис. голів, в особистих селянських господарствах було 2,00 тис. голів.

У 2021 році особисті господарства тримають 400 тис. голів, а на фермах – 1300 тис. т.

Виробництво молока у 1990 р. – 24500 тис. т (господарства – 18600; населення – 5900 тис. т) та у 2020 р. знижується до 9800 тис. т (господарства – 2700; населення – 7100 тис. т). За 2022 рік в Україні виробництво молока скоротилося на 12,1% та становило 7600 тис. т. Найбільше скорочення фіксується в господарствах населення — на 15,3%, коли ж в сільськогосподарських підприємствах падіння становить лише 5,3%.

У сусідніх країнах баланс молока має такий вигляд:

– Європа – станом на початок 2020 року 15000 – 18000 тис. т. На 2025-26 рр. надлишки молока прогноуються на рівні 30000 тис. т.

– Польща – сьогодні надлишки молока 2500 тис. т за збереження політики, яку сьогодні веде Європа, надлишки молока у 2025 році за прогнозом у них будуть 4000 тис. т.

– Україна – дефіцит молока 1000 тис. т., та якщо зараз не змінити ситуацію, вона стане ще більш критичною.

Імпорт молочної продукції, який здійснюється Україною, турбує всіх. Особливо, коли йдеться про останні два роки, зростає імпорт за всіма категоріями продуктів.

Але в останній період, як повідомляє Інфагро [19], молочна галузь України відновила роботу і працює стабільно та молокопродукти можна прибрати зі списку критичного імпорту.

За думкою експертів, молочна галузь України зараз здатна задовольнити всі потреби країни в основних видах молочної продукції. Кілька мільйонів громадян виїхали, частина території окупована, стабільну роботу відновили близько 60-65% переробних підприємств, та з урахуванням залишків на складах – сиру, сирного продукту, сухого молока, згущеного молока, яке раніше відправлялося на експорт, попит на молочну продукцію може бути задоволений вітчизняними підприємствами. Заводи відновили обсяги переробки, деякі навіть збільшили.

Частина підприємств знаходиться на окупованій території, частина у прифронтовій зоні, але з урахуванням того, що до війни багато заводів

					БЕП 32.27.002. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		43

працювало із завантаженням 60%, то зменшення кількості працюючих підприємств ніяк не позначилося на обсягах молока, що закуповується переробниками, особливо з урахуванням того, що закрилися деякі іноземні заводи. Тому працюючі заводи змогли збільшити обсяг переробки.

30% реалізації молочної продукції зараз йде через державні закупівлі, 20% – це реалізація по своїх каналах, а 50% – продажі через мережі.

Проблема для галузі в тому, що мережі, продовжуючи практику неплатежів, створюють серйозну проблему і вона стосується не тільки постачальників, неплатежі призводять до того, що заводи у свою чергу не можуть вчасно розраховуватися з постачальниками сировини, аграріями, а це тягне за собою виникнення проблем, які не дають їм вчасно провести посівну і заготівлю кормів.

За 2022 рік обсяг експорту молочних продуктів порівняно з 2021 роком зріс на 20% та склав 99 тис. тонн. У вартісному еквіваленті 2021-2022 рік продемонстрував показники зростання на +14% – до \$253770 тис. Сальдо зовнішньої торгівлі вперше за останні два роки стало активним +\$30200 тис. Водночас обсяг імпорту молочних продуктів у 2022 році порівняно з аналогічним періодом минулого року скоротився на 46% і склав 59,9 тис. т.

Розглядаючи обсяги експорту окремих категорій, найбільший приріст фіксується за такими товарними позиціями (2022-2021 рік): молоко та вершки незгущені +97%, 29,3 тис. т; масло вершкове +30%, 14,1 тис. т; сири всіх видів +30%, 8,9 тис. т. Порівнюючи обсяги імпорту окремих категорій, найбільше скорочення фіксується в таких: молоко та вершки згущені – у 6,5 разів, до 1,2 тис. т; масло вершкове – 8,1 разів, 1,1 тис. т.

Основними ринками збуту української молочної продукції у 2021 році були країни СНД (Казахстан, Білорусь, Узбекистан, Туркменістан, Таджикистан тощо) та Грузія, які разом охоплювали 53% частки від загального експорту молочної продукції.

					БЕП 32.27.002. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		44

На другому місці був Близький Схід та Північна Африка – 16%. Далі країни Європи з долею експорту в 14%, а також Південно-Східна і Північна Азія – 10%.

Через блокування українських портів логістичні можливості суттєво погіршилися та подорожчали.

Таким чином, українські виробники постали перед викликом вибору нових напрямків для експорту та вдалися до питань щодо конкурентоспроможності та маржинальності продукції.

Створення нових можливостей постачання українських молочних продуктів у Європу, а також висока ціна в ЄС на сире молоко дозволило активізуватися галузі.

Протягом 2022 року ціна в ЄС зросла на 38% і в грудні середньому становила 57,83 €/100 кг. Це на 55-60% більше, ніж середня українська ціна молока екстра класу. Наприкінці року темпи росту щомісячної ціни почали сповільнюватися, оскільки обсяги пропозиції стабілізувались, а світовий попит на молочну продукцію скорочувався. Експортери вдало скористалися умовами, які склалися на ринку ЄС у певний період 2022 року. Для прикладу це дало можливість вивести український експорт масла на рівень значно вищий, ніж у попередньому, довоєнному році, і вийти на 1 місце серед країн, що постачають цей товар до ЄС, випередивши навіть традиційного лідера Нову Зеландію.

Подальший розвиток української молочної галузі буде залежати від загальної світової торгівлі, війни та внутрішньої ситуації в Україні. Серед чинників, що впливають на стан розвитку галузі, є і політичні., так як в післявоєнному відновленні галузі державна підтримка гратиме вирішальну роль.

У 2021 році українці поживали 202 кг молочної продукції у перерахунку на молоко, такі показники не відповідають нормі. Споживання молочних продуктів напряму залежить від купівельної спроможності населення. Саме тому, належною практикою у світі є зниження ставки

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		45

податку на додану вартість на соціально значущі харчі, найперше на молоко і молочні продукти, для підвищення їх доступності для споживачів та попередження катастрофічних для здоров'я нації наслідків збіднення раціонів харчування

Досліджуючи молочну галузь, можна казати, що вона має низку проблем внутрішнього й зовнішнього характерів, які негативно впливають на її стан. Насамперед це якість продукції. Серйозний виклик виробникам створює також поширення в суспільстві тенденцій здорового харчування, в межах яких збільшується споживання рослинного молока як альтернативи тваринному. Ці тенденції впливають на галузь, а також на конкурентні позиції вітчизняної продукції на світових ринках, оскільки Україна все ще не може досягти стандартів якості, які би повністю відповідали вимогам, що діють на європейському ринку.

Вибір ринків та переорієнтація логістики у зв'язку із заблокованими портами далеко не єдина проблема виробників.

Можна виявити наступні основні проблеми та потреби молочної промисловості:

– брак фінансування для оплати праці та інших операційних витрат. Гроші – це саме те, чого не вистачає бізнесу, аби відновити свою діяльність в повному обсязі, особливо це стосується підприємств, які зазнали матеріальних збитків внаслідок війни;

– переміщення виробничих потужностей із небезпечних регіонів, де тривали або ж тривають активні бойові дії;

– логістика – проблема значно ширша, ніж зазначено вище. Це не тільки заблоковані порти, тепер це час та вид транспортування, пропускна можливість прикордонних пунктів пропуску, транзит через країни ЄС, процедури оформлення товарів для транзиту, подорожчання логістики у країни Африки, Близького Сходу тощо;

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		46

– інструменти страхування за експортними контрактами, оскільки більшість іноземних покупців вимагають відтермінування оплати, що своєю чергою, затримує обігові активи;

– сертифікація відповідності продукції вимогам та стандартам країн Європейського Союзу, які в найближчі місяці можуть стати основним ринком збуту української молочної промисловості;

– потреба в лобюванні інтересів українських виробників молочної продукції на ключових ринках країн-імпортерів.

Це найбільш актуальні питання, на які бізнесу треба знайти відповідь та рішення за допомогою держави, зокрема на найвищому рівні, домовляючись з керівництвом інших держав.

Таким чином, до основних напрямів поліпшення стану молочної галузі можна віднести:

– підтримку з боку держави;

– розширення номенклатури вітчизняних виробників за рахунок впровадження нових інноваційних продуктів та технологій у виробництво та їх використання, що дадуть змогу знизити собівартість продукції;

– створення певного центру для підготовки фахівців для галузі, оскільки багато кваліфікованих спеціалістів працюють за кордоном, а їх місця займають молоді спеціалісти;

– виробництво продукції на рослинній основі.

Експерти констатують, що важливою передумовою розвитку молочної промисловості є наявність достатнього обсягу якісної сировини. Багато молочнотоварних ферм опинилося на тимчасово окупованій території, як і деякі переробні підприємства. Прогнозується, що у 2023 році не можна очікувати нарощування виробництва молока хоча б до довоєнного рівня, українським виробникам молочних продуктів доведеться багато працювати над ефективним використанням тієї сировини, яка буде доступна цього року, визначати перспективні молочні товари, пильно слідкувати за кон'юнктурою

світового молочного ринку, підтримувати вже налагоджені торговельні зв'язки та шукати нові можливості для збуту своєї продукції.

2.2. Характеристика та аналіз стану внутрішнього середовища ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»

Приватне акціонерне товариство «Куп'янський молочноконсервний комбінат» (ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат») має розмір статутного капіталу 9313594 грн. Уповноважена особа – Радченко О.О.

Основний вид діяльності:

10.51 Переробка молока, виробництво масла та сиру.

Інші види діяльності:

10.89 Виробництво інших харчових продуктів, н.в.і.у.

46.33 Оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами.

46.39 Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами.

49.41 Вантажний автомобільний транспорт.

56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування.

ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат» (у 1975 році – Куп'янський молочний завод) був введений в експлуатацію у жовтні 1957 році як завод по виробництву згущеного молока з проектною потужністю 20000 тис. умовних банок на рік.

Протягом півстоліття на підприємстві відкрилися нові молочні напрямки, але основним профілем на підприємстві були і залишаються молочні консерви згущенні з цукром. Цех по виробництву молочних консервів з цукром збільшив свої потужності у три рази.

Якщо перша реконструкція 1974 – 1977 років була спрямована на технічне переозброєння та збільшення виробничих потужностей, тоді як друга реконструкція дозволила скоротити енерговитрати, наростити

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		48

продуктивність при цьому зберегти головне – класичну технологію виробництва згущеного молока.

ПрАТ «Куп'янський МКК» – це підприємство з трьома технологічними цехами на одному виробничому майданчику:

- цех молочних консервів згущених з цукром,
- цех з незбираного молока з ділянками по виробництву масла солодковершкового, молока ультрапастеризованного та сирних продуктів,
- цех по виробництву сухих молочних продуктів. За 60 років виробнича потужність підприємства з переробки молока збільшилася до 600 тонн молока на добу.

Досягти високих показників при виробництві молочних продуктів неможливо тільки технічним переозброєнням і технологічними інноваціями. Молоко, як основна складова будь-яких молочних продуктів, повинно мати суворий контроль з чистоти та дотримання температурного режиму вже з самої ферми.

Наприкінці 90-х років спільно зі шведською компанією «De Laval» приступили до реалізації програми установки танків-охолоджувачів на товарних фермах і пунктах збору молока.

На сьогодні 100% молока яке постачається на комбінат – це молоко з молоко-товарних ферм, звідки свіже охолоджене молоко постачається на комбінат для переробки. Програма по роботі з компанією «De Laval» продовжується і сьогодні.

ПрАТ «Куп'янський МКК» виробляє вісім основних видів молочних консервів згущених з цукром у жерстяній банці. З розвитком полімерних упаковок, які торкнулися переважної кількості продуктів харчування, молочні консерви згущені з цукром так само не залишилися осторонь.

У 2012 році комбінат перший на Україні виробник згущеного молока, який встановив лінію для розфасовки згущеного молока в упаковку Doypack, яка була спеціально спроектована саме для даного продукту.

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		49

Для споживача пропонується асортимент з 4 видів: молоко незбиране згущене з цукром, з додаванням натурального кофе або какао та вершки згущені з цукром. Упаковка Doу-Pack – гідна альтернатива бляшаній банці в зручності вжитку даного продукту і питома вага її серед споживчої упаковки зростає.

Згущене молоко – це продукт масового вжитку і високого попиту, але на жаль, 20-го століття. Рішення виробляти молоко і кисломолочні продукти для свого регіону, а сьогодні вже для декількох областей України – правильне рішення в розвитку молочного бізнесу. Цех з незбираного молока не обмежується виготовленням кисломолочних продуктів та підрозділи по виготовленню масла солодковершкового, молока ультрапастеризованного, сирної продукції із загальною кількістю SKU більше 45. Молоко і кисломолочні продукти ТМ «Заречье» позиціонують як традиційні молочні продукти з короткими строками споживання.

З розвитком напрямку Private Label у роздрібному форматі самообслуговування, комбінат пропонує широкий спектр молочних продуктів, які в першу чергу представляють інтерес для даного напрямку. Згущене молоко, молоко ультрапастеризоване, масло солодко вершкове а локально – виробництво під PL продукцію з незбираного молока.

Усвідомлюючи швидкий розвиток малого бізнесу, і, зокрема, невеликих кондитерських цехів як самостійних виробничих одиниць, так і при супермаркетах, спеціалізованих підприємств, залишилася вільною ніша згущеного молока, в порційній промисловій упаковці. Комбінат почав виробництво згущеного молока в полімерній упаковці у вигляді батонів вагою 4 кілограма та в упаковці Doу-Pack вагою 450 грамів. Тим самим покупці даного сегменту вирішили для себе цілу низку запитань: відсутність багатооборотної тари, можливість закупівлі малих об'ємів згущеного молока, відсутність залишків продукту на упаковці, простота утилізації використаної упаковки.

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		50

Окрім згущеного молока в промисловій упаковці комбінат пропонує масло солодковершкове, сухі молочні продукти, сир кисломолочний, кисломолочні продукти, фактично один постачальник може поставляти широкий спектр молочної продукції, яка виробляється на одному виробничому майданчику.

Вести чесну конкурентну гру стає деколи дуже складно, оскільки на українському ринку часто можна зустріти згущене молоко з маркуванням ДСТУ 4274:2003, але з вмістом рослинного жиру та інших компонентів, яких там не повинно бути присутнім апріорі. Неодноразові перевірки складу незбираного згущеного молока незалежними дослідженнями лабораторіями ДП «Укрметртестстандарта» і Центру незалежних споживчих експертиз «Тест», дійсно підтверджували наявність рослинного жиру, цукрозаміників, фарбників у складі продукту більшості виробників. Лише одиниці, в першу чергу ПрАТ «Куп'янський МКК» постійно підтверджують відповідність продукції державним стандартам [15].

Автотранспортний підрозділ без перебільшення можна назвати молочними венами комбінату. З роботи даного підрозділу починається збір і доставка молока на комбінат, і, після переробки молока, доставка готової молочної продукції контрагентам. Режим «холодна лінія» починається на молочній фермі з дотримання температурного режиму – зберігання молока не вище 4°C. Це досягається за рахунок охолодження молока на товарних фермах в охолоджувальних танках і доставки в молоковозах-термосах на комбінат. Важливим фактором є час.

Продукція з незбираного молока, що випускається комбінатом, має короткий цикл життя – від 72 годин до 14 діб при дотриманні температурного режиму. Комбінат має в своєму розпорядженні потужний автопарк, фургони-рефрижератори для доставки готової продукції з вантажопідйомністю від 1,5 до 20 тонн. Розвиток власної логістики по доставці готових молочних продуктів гарантує комбінатом 100% дотримання режиму «холодна лінія» від ферми до магазину.

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		51

За кордон в такі країни як Узбекистан, Молдавію, Вірменію, Азербайджан, Грузію, Туркменістан та ін., куди поставляється згущене молоко ПрАТ «Куп'янський МКК», добре відома ТМ «Заречье» із зображенням зайчика. До «послуг» торгівельної марки комбінату та її популярності на зовнішніх ринках, вирішили «звернутися» деякі ключові виробники згущеного молока в Україні. На комбінаті є ціла колекція підроблених етикеток з різною інтерпретацією логотипу «Заречье» на етикетці, причому лише виробників з України. З такими порушеннями доводиться вести боротьбу постійно: вирішивши дану проблему з одним підприємством, поступає інформація з закордонних ринків про наявність підробок під ТМ «Заречье» іншого українського підприємства.

Відповідність державним і внутрішнім нормативним документам згідно яких виробляється згущене молоко – це чесне відношення до споживачів. Слоган «Якість – наша традиція» – ємке розуміння в місії комбінату. Стійка популярність молочних продуктів виробництва ПрАТ «Куп'янський МКК» як в сегменті В2С, так і в сегменті В2В – це злагоджена робота всіх ланок технологічного процесу: від молочної ферми до споживача. 60-річний досвід, вдосконалення технологій і висока оцінка досягнень комбінату на національних галузевих виставках, підтверджують правдивість слогану розміщеного на всій упаковці молочної продукції виробництва ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат» – Якість – наша традиція.

2.3. Техніко-економічна характеристика та аналіз ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»

Для аналізу обсягу випуску продукції в натуральному і вартісному вираженні складаємо таблицю 2.2.

					БЕП 32.27.002. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		52

Виробництво продукції в натуральному і вартісному виразі

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
в діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	1051332	1121821	70489	6,7
у порівнянних цінах, тис. грн	1051332	1115655,64	64323,64	6,12
2. Фактично вироблено продукції, тонн	9850,45	10453,13	602,68	6,12

У звітному році в порівнянні з попереднім роком збільшився обсяг виробленої продукції у діючих цінах на 70489 тис. грн (6,7%). В порівнянні з попереднім роком фактичне виробництво продукції теж зросло на 602,68 тонн. Збільшення обсягу виробленої промислової продукції свідчить про зростання попиту на продукцію підприємства.

Виробнича потужність підприємства характеризує максимально можливе виробництво продукції певної номенклатури, асортименту, якості за умови повнішого використання устаткування і виробничих площ, застосування прогресивної технології і організації виробництва.

Для аналізу використання виробничої потужності складаємо таблицю 2.3.

Використання виробничої потужності підприємства

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	40000	40000	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	9850,45	10453,13	602,68
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,25	0,26	0,01

Підприємство має значну виробничу потужність, яка не змінилась у звітному році в порівнянні з попереднім. Виробнича потужність характеризується низьким рівнем використання, про це свідчать значення

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист 53
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

коефіцієнту використання виробничої потужності, який у попередньому році знаходився на рівні 25 %, але у звітному – він збільшився на 1 % та склав 26%.

Для аналізу структури випуску продукції складемо таблицю 2.4.

Таблиця 2.4

Структура випуску продукції

Найменування продукції	Фактично вироблено продукції, тонн		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Наступний рік	Попередній рік	Наступний рік	абс., тони	відн., %
1. Продукція з незбираного молока	4334,2	5017,5	44	48	683,3	4
2. Згущені молочні консерванти	3447,66	3867,66	35	37	420	2
3. Сухі молочні продукти	2068,59	1567,97	21	15	-500,63	-6
Усього	9850,45	10453,13	100	100	602,68	-

За даними таблиці 2.4 можна зробити висновок, що у попередньому та звітному роках найбільшу питому вагу в структурі виробництва займає продукція з незбираного молока.

Вплив структурних змін на відхилення обсягу випуску продукції розрахуємо у таблиці 2.5.

У звітному році відбулось збільшення випуску продукції підприємства на 602,68 тонни, при цьому структура виробництва зазнала незначних змін.

Найбільший вплив на збільшення обсягу виробленої продукції у діючих цінах здійснили структурні зміни у виробництві продукції з незбираного молока – на 45993,77 тис. грн.

Для аналізу реалізації продукції складаємо таблицю 2.6.

Вплив структурних змін на відхилення обсягу випуску продукції

Найменування продукції	Фактично вироблено продукції, т		Структура, %		Оптова ціна 1 тонни, тис. грн	Наступний рік за структурою попереднього року	Відхилення	
	Попередній рік	Наступний рік	Попередній рік	Наступний рік			тонн	грн
1. Продукція з незбираного молока	4334,2	5017,5	44	48	110	4599,38	418,13	45993,77
2. Згущені молочні консерванти	3447,66	3867,66	35	37	90	3658,60	209,06	18815,63
3. Сухі молочні продукти	2068,59	1567,97	21	15	85	2195,16	-627,19	-53310,96
Усього	9850,45	10453,13	100	100		10453,13	-	11498,44

Співвідношення обсягу реалізованої продукції та виробленої продукції

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції у діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	1051332	1121821	70489	6,7
2. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	1083550	1149844	66294	6,12
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. грн	32218	28023	-4195	-

У наступному роках підприємству вдалося реалізувати всю вироблену продукцію, та слід зазначити, що залишки нереалізованої продукції у звітному році зменшилися на 4195 тис. грн, що свідчить про якісну роботу відділу збуту продукції.

Для аналізу динаміки основних засобів за даними форми 11-ОЗ «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію» складаємо таблицю 2.7.

Зміна наявності основних засобів і їх динаміка

Основні засоби	Наявність на початок року	Поступило в звітному році		Вибуло в звітному році		Наявність на кінець року	Відхилення	
		Всього	В т.ч. введено у дію нових ОЗ	Всього	В т.ч. ліквідовано		абсолютне	відносне
Попередній рік								
Всього ОЗ, в т.ч.	201453	46764	1022	617,0	496	247600	46147	22,91
ОЗ основного виду діяльності	147610	17256	548,6	512,3	496	164353,7	16743,7	11,34
ОЗ інших	53843	29508	473,4	104,7	-	83246,3	29403,3	54,61
Наступний рік								
Всього ОЗ, в т.ч.	247600	12141	769	875	-	258866	11266	4,55
ОЗ основного виду діяльності	164353,7	8742,3	412,36	529,5	-	172566,5	8212,8	5
ОЗ інших	83246,3	3398,7	356,64	345,5	-	86299,5	3053,2	3,67

У попередньому році вартість основних засобів на кінець року збільшилась на 46147 тис. грн (22,91%). У звітному році збільшення вартості основних засобів склало 11266 тис. грн (4,55%).

Значення коефіцієнтів динаміки основних засобів наведено у таблиці 2.8.

Показники оновлення, введення і вибуття основних засобів

Коефіцієнт	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне відхилення
Відновлення ОЗ	0,189	0,047	-0,142
Відновлення ОЗ основного виду діяльності	0,105	0,051	-0,054
Введення ОЗ	0,004	0,002	-0,002
Введення ОЗ основного виду діяльності	0,003	0,002	-0,001
Вибуття ОЗ	0,003	0,004	0,001
Вибуття ОЗ основного виду діяльності	0,003	0,003	-

У попередньому та звітному роках значення коефіцієнтів оновлення основних засобів не дорівнюють значенням коефіцієнтів введення основних засобів, що вказує на введення у дію нових основних засобів. На незмінному рівні знаходиться коефіцієнт вибуття. Тобто оновлення основних засобів на підприємстві не здійснюється, і тому при неповній заміні старих та зношених засобів та призводить до накопичення застарілого обладнання, що стримує зростання економічної ефективності використання основних засобів.

Під структурою основних засобів розуміють співвідношення окремих груп основних засобів. Використовуючи інформацію форми №11-ОЗ проводимо аналіз зміни структури основних засобів за видами економічної діяльності. Для цього складаємо таблицю 2.9.

Таблиця 2.9

Зміна структури основних засобів

Основні засоби	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	Сума, тис. грн	%	Сума, тис. грн	%	Сума, тис. грн	%
Попередній рік						
Всього ОЗ	201453	100	247600	100	46147,0	-
ОЗ основного виду діяльності	147610	73,27	164353,7	66,38	16743,7	-6,89
ОЗ інших	53843	26,73	83246,3	33,62	29403,3	6,89
Наступний рік						
Всього ОЗ	247600	100	258866	100	11266	-
ОЗ основного виду діяльності	164353,7	66,38	172566,5	66,66	8212,8	0,28
ОЗ інших	83246,3	33,62	86299,5	33,34	3053,2	-0,28

У структурі основних засобів підприємства як у попередньому, так і звітному роках основна частка (73,27 та 66,38% відповідно) припадає на основні засоби основного виду діяльності.

Значення показників технічного стану основних засобів наведемо у таблиці 2.10.

Зміна технічного стану основних засобів

Показники	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	Відхилення
Первісна вартість ОЗ, тис. грн	247600,0	258866,0	11266
Знос, тис. грн	117800	135501	17701
Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	129800,0	123365,0	-6435
Коефіцієнт придатності	0,524	0,477	-0,048
Коефіцієнт зносу	0,476	0,523	0,048

В звітному році в порівнянні з попереднім первісна вартість основних засобів збільшилась до 258866 тис. грн, на 11266 тис. грн. Коефіцієнт зношення у попередньому та звітному роках знаходиться на середньому рівні – 0,476 та 0,523 відповідно. Відбувається старіння основних засобів, тому що підприємство їх майже не оновлює.

Ефективність використання основних засобів характеризується рівнем фондоддачі та фондоемності. Для аналізу складаємо таблицю 2.11.

Таблиця 2.11

Показники ефективності використання основних засобів основного виду діяльності

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	1051332	1115655,64	64323,64
2. Середньорічна вартість ОЗ основного виду діяльності, тис. грн	155981,85	168460,1	12478,25
3. Фондовіддача, грн/грн	6,74	6,62	-0,12
4. Фондоемність, грн/грн	0,14	0,15	0,01

З таблиці 2.11 видно, що у наступному році в порівнянні з попереднім, ефективність використання основних засобів основного виду діяльності знизилась на 0,12 грн, фондоемність в динаміці зросла на 1 копійку.

Для аналізу впливу зміни фондovіддачі і вартості основних засобів основного виду діяльності на відхилення обсягу виробництва продукції складаємо аналітичну таблицю 2.12.

Таблиця 2.12

Вплив зміни фондovіддачі і вартості основних засобів основного виду діяльності на відхилення обсягу виробництва продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			Разом	в тому числі за рахунок	
				ОЗ	Фв
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	1051332	1115655,64	64323,64	-19779,77	84103,41
2. Середньорічна вартість ОЗ основного виду діяльності, тис. грн	155981,85	168460,1	12478,25	-	84103,41
3. Фондовіддача, грн/грн	6,74	6,62	-0,12		-

У звітному році в порівнянні з попереднім середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності збільшилась на 12478,25 тис. грн, фондovіддача зменшилась на 12 копійок.

Методом факторного аналізу розраховуємо вплив на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах зміни середньорічної вартості основних засобів основного виду діяльності та фондovіддачі.

Вплив зміни середньорічної вартості основних засобів основного виду діяльності на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах ($\Delta\Pi\Pi(\text{ОЗ})$) становить:

$$\Delta\Pi\Pi(\text{ОЗ}) = (\text{ОЗ}_з - \text{ОЗ}_п) * \text{Фв}_п, \quad (5)$$

$$\Delta\Pi\Pi(\text{ОЗ}) = (168460,1 - 155981,85) * 6,74 = 84103,41 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни фондovіддачі на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах ($\Delta\Pi\Pi(\text{Фв})$) становить:

$$\Delta\Pi\Pi(\text{Фв}) = \text{ОЗ}_з * (\text{Фв}_з - \text{Фв}_п), \quad (6)$$

$$\Delta\Pi\Pi(\text{Фв}) = 168460,1 * (6,62 - 6,74) = - 19779,77 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив факторів на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах ($\Delta\Pi\Pi_{\Pi}$) становить:

$$\Delta\Pi\Pi_{\Pi} = \Delta\Pi\Pi(\text{ОФ}) + \Delta\Pi\Pi(\text{ФВ}), \quad (7)$$

$$\Delta\Pi\Pi_{\Pi} = 84103,41 + (-19779,77) = 64323,64 \text{ тис. грн}$$

З розрахунків видно, що збільшення середньорічної вартості основних засобів основного фонду основного виду діяльності призвело до зростання випуску у порівняних цінах на 84103,41 тис. грн, а зменшення фондівіддачі призвело

Для аналізу складу, структури і динаміки обігових активів складаємо таблицю 2.13.

Таблиця 2.13

Склад, структура й динаміка оборотних активів

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Попередній рік						
Обігові активи	103570	100	130517	100	26947	-
Виробничі запаси	33375	32,2	34563	26,5	1188	-5,74
Незавершене виробництво	3611	3,5	4790	3,7	1179	0,18
Готова продукція	25954	25,1	44771	34,3	18817	9,24
Товари	-	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість	38021	36,7	40533	31,1	2512	-5,65
Поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-
Грошові кошти	1499	1,4	4073	3,1	2574	1,67
Інші обігові активи	1038	1,0	1726	1,3	688	0,32
Витрати майбутніх періодів	72	0,1	61	-	-11	-0,02
Наступний рік						
Обігові активи	130517	100	125787	100	-4730	-
Виробничі запаси	34563	26,48	34272	27,25	-291	0,76
Незавершене виробництво	4790	3,67	7078	5,63	2288	1,96
Готова продукція	44771	34,30	46179	36,71	1408	2,41
Товари	-	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість	40533	31,06	35008	27,83	-5525	-3,22
Поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 2.13

1	2	3	4	5	6	7
Грошові кошти	4073	3,12	1608	1,28	-2465	-1,84
Інші обігові активи	1726	1,32	1551	1,23	-175	-0,09
Витрати майбутніх періодів	61	0,05	91	0,07	30	0,03

Найбільша питома вага як у попередньому, так і у звітному роках припадала на виробничі запаси, дебіторську заборгованість та готову продукцію.

Ефективність використання оборотних активів характеризується показниками оборотності оборотних активів.

Для аналізу зміни оборотності оборотних активів складаємо таблицю 2.14.

Таблиця 2.14

Показники оборотності оборотних активів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах(без ПДВ та акцизного податку)	1083550	1149844	66294
2. Середній залишок обігових активів, тис. грн	117043,5	128152	11108,5
3. Коефіцієнт оборотності обігових активів	9,26	8,97	-0,29
4. Тривалість 1 обороту обігових активів, днів	38,88	40,13	1,25
5. Коефіцієнт закріплення обігових активів	0,108	0,111	0,003

На основі даних таблиці 2.14 можна зробити наступні висновки: у звітному році в порівнянні з попереднім оборотність оборотних активів знизилася на 0,29 обороту, а тривалість одного обороту зросла на 1,25 діб. Це характеризує негативну діяльність підприємства.

Значення показників ефективності використання сировини і матеріалів розрахуємо у таблиці 2.15.

$\Delta\Pi\P = 15563,75 + 54925,25 = 70489$ тис. грн.

Збільшення матеріаловіддачі призвело до збільшення обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах на 15563,75 тис. грн. Збільшення матеріальних витрат призвело до збільшення обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах на 54925,25 тис. грн.

Аналіз витрат на виробництво за елементами представимо у таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Структура витрат на виробництво

Елементи витрат	Абсолютне значення, тис. грн		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	Абс.	Структури
1. Матеріальні витрати	815059	827125	85,52	85,54	12066	0,02
2. Витрати на оплату праці	60553	70515	6,35	7,29	12066	0,94
3. Відрахування на соціальні заходи	11640	13623	1,22	1,41	9962	0,19
4. Амортизація	18356	18148	1,93	1,88	1983	-0,05
5. Інші операційні витрати	47470	37479	4,98	3,88	-208	-1,1
Усього	953078	966890	100	100	-9991	-

У звітному році величина витрат на виробництво зменшилася на 9991 тис. грн, частка матеріальних витрат зросла 0,02 %, частка витрат на оплату праці зросла на 0,94 %, частка відрахувань на соціальні заходи зросла на 0,19 %, частка амортизації знизилась на 0,05 % та частка інших операційних витрат знизилася на 1,1 %.

Показник витрат на 1 гривню продукції вказує на прямий зв'язок між собівартістю й прибутком. Витрати на 1 грн розраховуються відношенням загальної суми витрат на виробництво продукції на обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства. Аналіз зміни витрат на одну гривню продукції представимо у таблиці 2.17.

Оцінка витрат на одну гривню продукції

Показник	Попередній рік	Звітний рік	відхилення	
			абс	відн
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	1051332	1121821	70489	6,7
2. Витрати на виробництво продукції, тис. грн	953078	966890	-9991	-1,05
3. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,907	0,862	-0,045	-4,96

Витрати на 1 гривню виробленої продукції знизилися на 0,045 грн (4,96%) за рахунок зростання обсягу виробленої продукції на 6,7 % та зниженню витрат на виробництво на 1,05 %.

Для аналізу рівня і динаміки фінансових результатів використовуємо дані форми № 2 і наводимо їх у таблиці 2.18.

Фінансові результати підприємства

Найменування статей	Абсолютне значення		Відхилення	
	Попередній рік	Наступний рік	абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	922901	986737	63836	6,92
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	868060	908744	40684	4,69
3. Валовий прибуток	-	-	-	-
Збиток	54841	77993	23152	42,22
4. Інші операційні доходи, тис. грн	-	-	-	-
5. Інші операційні витрати, тис. грн	-	-	-	-
6. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	-	-	-	-
Прибуток	54841	77993	23152	42,22
Збиток	-	-	-	-
7. Інші доходи, тис. грн	-	-	-	-
8. Інші витрати, тис. грн	-	-	-	-
9. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн	54841	77993	23152	42,22

Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата
------	------	----------	--------	------

Продовження табл. 2.18

1	2	3	4	5
Прибуток	54841	77993	23152	42,22
Збиток	-	-	-	-
10. Податок на прибуток від звичайної діяльності, тис. грн	9871,38	14038,74	4167,36	42,22
11. Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис. грн	-	-	-	-
Прибуток	44969,62	63954,26	18984,64	42,22
Збиток	-	-	-	-
Чистий прибуток	44969,62	63954,26	18984,64	42,22
Збиток	-	-	-	-

Діяльність підприємства як у попередньому, так і у звітному роках є повністю прибутковою. Чистий прибуток підприємства у звітному році в порівнянні з попереднім роком зріс на 18984,64 тис. грн. і склав 63954,26 тис. грн.

Розрахунок коефіцієнтів рентабельності зводимо в таблиці 2.19.

Таблиця 2.19

Показники рентабельності

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Рентабельність виробництва	16,47	21,56	5,09
2. Рентабельність продукції	22,66	16,73	-5,928
3. Рентабельність продажу	0,66	0,64	-1,30

Операційна та інша діяльність підприємства є прибутковою, про що свідчать позитивні значення всіх показників рентабельності. Підприємство знаходиться у нормальному стані, який у динаміці трохи знижується.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства представимо у таблиці 2.20.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства

Показник	Попередн й рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	40000	40000	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	9850,45	10453,13	602,68	6,12
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,25	0,26	0,01	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	1051332	1121821	70489	6,7
- у порівнянних цінах, тис. грн.	1051332	1115655,64	64323,64	6,12
5. Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1083550	1149844	66294	6,12
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	155981,85	168460,1	12478,25	8
7. Фондовіддача, грн/грн.	6,74	6,62	-0,12	-1,78
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	117043,5	128152	11108,5	9,49
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	9,26	8,97	-0,29	-3,13
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	545	535	-10	-1,83
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /осіб	1929,05	2085,34	156,29	8,1
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн., у тому числі:	953078	966890	13812	1,45
- матеріальні витрати	815059	827125	12066	1,48
- витрати на оплату праці	60553	70515	9962	16,45
- відрахування на соціальні заходи	11640	13623	1983	17,04
- амортизація	18356	18148	-208	-1,13
- інші операційні витрати	47470	37479	-9991	-21,05
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,907	0,862	-0,045	-4,96
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,78	0,74	-0,04	-5,13
15. Чистий дохід, тис. грн	922901	986737	63836	6,92
16. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	868060	908744	40684	4,69
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	44969,62	63954,26	18984,64	42,22
18. Рентабельність виробництва, %	16,47	21,56	5,09	-
19. Рентабельність продажу, %	4,87	6,48	1,61	-

Висновки до розділу 2

Сьогодні молочна продукція в Україні є однією з найважливіших складових споживчого кошика населення. Аналіз ринок молочних продуктів України показав, що він є дуже різноманітним і конкурентоспроможним. Чисельність молочних підприємств складає близько 10 – 15, кількість дрібних локальних виробників перевищує кілька сотень.

Базу ринку молочної продукції в Україні становить продукція вітчизняного виробництва, але і імпорт в останні роки зростає. Сьогодні адаптація українських молочних підприємств до європейських технологічних норм виробництва і контролю якості продукції, а також активного проникнення продукції європейських виробників на внутрішній ринок України, заставила і українських виробників підвищувати якість молочних продуктів, що також підвищує ціни.

Останні років тридцять стан молочної промисловості України дуже сильно відрізняється від того, що відбувається на глобальному рівні. Якщо в світі у 1991 році було вироблено 440000 тис. тонн молока, то в 2021-му – 726000 тис. тонн. В Україні у 1991-му надоїли 24500 тис. т, а у 2022 отримали лише 7600 тис. тонн. Виробництво у світі зросло в 1,5 разу, а в Україні виробництво впало втричі та скоротилась кількість молочнотоварних ферм і переробних заводів.

У 1990 році на території України працювало та виробляло продукцію 643 молокозаводи, а станом на 1 січня 2022 дозвіл на виробництво молочних продуктів мали 140 заводів, з них тільки 111 працювали.

З початком війни молочна промисловість втратила на окупованих і тимчасово окупованих територіях 38 підприємств, і тому станом на 1 грудня є тільки 73 працюючих підприємств, якщо порівнювати з 1990 роком, то це в 9 разів менше.

У звітному році в порівнянні з попереднім роком збільшився фактичний випуск продукції на 602,68 тонн (6,12%) при незмінній величині виробничої потужності 40000 тонн на рік. Виробнича потужність

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		67

використовується підприємством на 25 та 26% відповідно у попередньому та звітному роках.

Обсяг виробленої продукції у діючих оптових цінах підприємства зріс на 6,7%, а чистий дохід від реалізації продукції у звітному році зріс на 6,92%, що свідчить про підвищення попиту на продукцію підприємства та позитивні тенденції щодо структурних змін у бік виробництва більш дешевої продукції.

Показник фондівдачі у звітному році в порівнянні з попереднім знизився на 12 копійок (1,78%). Також знизився коефіцієнт оборотності оборотних активів на 0,29 обороту (3,13%). Це свідчить про неефективне використання основних засобів підприємства та сповільнення оборотності оборотного капіталу.

У звітному році зменшилася середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу на 10 осіб, при цьому середньорічний виробіток одного працівника підвищився на 156 тис. грн (8,0%). Підприємство раціонально використовує трудові ресурси, що позитивно впливає на продуктивність праці та плінність кадрів.

Операційні витрати підприємства збільшуються у звітному році в порівнянні з попереднім на 1,45%. А витрати на 1 грн виробленої продукції знижуються на 4,96 копійок. Це також веде до позитивної тенденції діяльності підприємства.

Діяльність підприємства як у попередньому, так і у звітному роках є прибутковою, при цьому прибуток збільшується в динаміці. Так у звітному році сума прибутку склала 63954,26 тис. грн, що на 18984,64 тис. грн більше ніж у попередньому році.

Рентабельність продажу зростає на 1,61 % та складає у звітному році 6,48 %, рентабельність виробництва також має достатню величину та складає 21,56 %, що на 5,09 % більше ніж у попередньому році.

В цілому підприємство працює досить ефективно, вміє раціонально використовувати виробничі ресурси, при цьому підприємство має резерви

					БЕП 32.27.002. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		68

підвищення ефективності господарської діяльності, реалізація яких дозволить отримати додатковий прибуток.

					БЕП 32.27.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		69

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХОДУ З ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Техніко-економічне обґрунтування доцільності впровадження заходу

Ефективність управління підприємством розраховується результативністю та максимальною віддачою його діяльності при витрачанні мінімальних витрат на економічні, кадрові, організаційні, соціальні, технічні заходи та збалансування всього комплексу чинників, які впливають на формування та забезпечення якості послуг.

В умовах ринку та економічної кризи в Україні головною метою переважної більшості підприємств є адаптація до умов підвищеної динамічності зовнішнього та внутрішнього середовища. Підприємствам необхідно розробляти відповідні стратегії розвитку, що стали би базою для прийняття ефективних управлінських рішень.

За результатами техніко-економічного аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства, який було проведено у розділі два, нами запропоновано захід з заміни трьох старих сепараторів, які мають 100 % знос, на один новий сепаратор, більш продуктивний, та менш енерговитратний.

Сепаратор – апарат для відокремлення однієї речовини від іншої або для виділення однієї речовини із складу іншої.

У харчовій промисловості сепаратори використовують переважно для розділення вершків із незбираного молока, для виготовлення сметани і т. п.

Сепаратор-очисник MAXCLEAN 5T [15] (рисунок 3.1) – це відцентровий сепаратор, який сконструйований як очисник для молока та сироватки, відцентровий насос, автоматичний частковий та повний злив, підходить для очищення на місці.

					БЕП 32.27.003. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		70

Рисунок 3.1. Молочний сепаратор-очисник HAUS MAXCLEAN 5T []

MAXCLEAN 5T поставляється як окремий вузол, встановлений на рамі та з власним пультом керування.

Сепаратор MAXCLEAN 5T розроблен компанією HAUS спеціально для очищення молока та сироватки. Його метою є видалення органічних та неорганічних твердих речовин/забруднювачів, що містяться в молоці та сироватці. Він також ефективний при очищенні соматичних клітин та зменшенні спор. MAXCLEAN 5T також може бути використаний для відновлення білка із сироватки.

MAXCLEAN 5T – це сепаратор нового покоління, розроблений спеціально для молочної промисловості. У той час як продукт акуратно обробляється в умовах високої гігієни, максимальна ефективність досягається за рахунок покращення властивостей.

Висока швидкість обертання: створення великої відцентрової сили завдяки якісним матеріалам та механіці.

Спеціальний пакет тарілок: щільно розташовані тарілки великого діаметру, що створюють велику поверхню поділу.

									Лист
									71
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата					

Падаюча трубка особливої конструкції: система, що дозволяє акуратно подавати та розганяти продукт, мінімізуючи зсувні навантаження, підхоплення повітря та спінювання.

Система розвантаження з двома клапанами: здатна виконувати швидко та точно розвантаження, зменшуючи втрату молока та його цінні компоненти (жир, білок).

Два напірні диски, клапан постійного тиску та вентиль на виході: відокремлює молоко з високою ефективністю.

Гігієнічне виконання: високоякісні матеріали, поліровані тарілки, високоякісна чистова обробка поверхонь, що контактують із продуктом для уникнення відкладень продукту.

Easy Drive: перетворювач частоти для плавного пуску та зупинки без фрикційної муфти та з мінімально можливим споживанням енергії, PLC для автоматичного керування сепаруванням та послідовністю СІР, панель оператора для налаштування робочих параметрів та моніторингу аварійних сигналів.

Високоякісна чавунна станина, плакована нержавіючою сталлю.

Зібрана та протестована конструкція, яка легко встановлюється на місце та може працювати.

Технічні характеристики сепараторів вершковідділювачів та очищувачів Haus MAX серії, виготовлені спеціально для молочної промисловості мають ряд переваг:

– Завдяки інноваційній технології порівняно з альтернативною технологією на 17% більше енергозбереження.

– Завдяки зануреній трубці подачі продукту мінімізується контакт з повітрям. У такий спосіб продукт не втрачає своїх компонентів (протеїн, жир тощо).

– Двоклапанна система вивантаження дозволяє виносити лише концентрат забруднювачів.

					БЕП 32.27.003. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		72

– Дослідження R&D у галузі твердих викидів забезпечують мінімальну втрату білка.

– Завдяки корпусу відповідної для харчової промисловості, на обладнання не впливає корозія та СІР.

3.2. Розрахунок економічної ефективності заміни обладнання

Техніко-економічна характеристика обладнання, яке пропонується на заміну та що є на підприємстві представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Техніко-економічна характеристика обладнання

Показники	обладнання	
	РОТОР-ОМС-1	MAXCLEAN 5T
1	2	3
Продуктивність, л/годину	1500-2000	5000
Застосування	Молоко або сироватка	
Обсяг барабана / шламового простору	5 л / 2 л	13 л / 7 л
Температура сепарування	рекомендована +4°C	
Потужність двигуна, кВт	6	11
Макс. швидкість обертання барабана, об/хв	5600	7700
Рівень шуму, дБ	85	85
Загальна транспортна маса, кг	1500	1300
Розмір, Д х Ш х В	1890x1620x1270	1500x1830x1850
Чисельність обслуговуючого персоналу, люд. у т.ч.:		
2-го розряду	1	
3-го розряду		1
Ціна придбання обладнання, тис. грн	600	400

Нормативно-довідкова інформація для виконання розрахунків представлена у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Нормативно-довідкова інформація

Показники	Значення
1	2
Норматив відрахувань у соціальні фонди, % від основної та додаткової заробітної плати	22
Норма амортизації обладнання (4 група), %	20
Норма витрат на ремонтні роботи по обладнанню, %	4,8
Норма витрат на утримання і експлуатацію обладнання, %	1,6

					БЕП 32.27.003. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		73

1	2
Річний фонд робочого часу, год	3200
Собівартість 1 кВт*год електроенергії, грн	3,79
Собівартість 1 м ³ води, грн	35,16
Коефіцієнт використання інженерного ресурсу	0,8
Годинна тарифна ставка робочого, грн	
2-го розряду	44,1
3-го розряду	47,74
Вартість брухту, тис. грн за тонну	8
Строк окупності капітальних вкладень, роки	4

Розрахуємо обсяг інвестицій (I) у впровадження заходу з заміни обладнання за формулою:

$$I = Vo + Tr + Mn + D - L + In, \quad (3.1)$$

де Vo – вартість придбання нового обладнання, тис. грн;

Tr – транспортно-складські витрати (5% від вартості придбання);

Mn – вартість монтажних робіт (10% від ціни придбання);

D – витрати по демонтажу старого обладнання (5 % від первинної вартості обладнання);

L – ліквідаційна вартість (дохід від продажу демонтованого обладнання, в роботі обладнання підприємство реалізувало на брухт);

In – інші витрати, пов'язані з здійсненням заходу, 2% від вартості придбання обладнання.

$$I = (400 + 400 * 0,05 + 400 * 0,1 + 400 * 0,02) + 600 * 0,05 * 3 - 3 * 8 * 1,5 * 0,82 = 468 + 90 - 29,52 = 528,48 \text{ тис. грн.}$$

Інвестиції, які потрібні у впровадження заходу на придбання сепаратора складають 528,48 тис. грн.

Розрахуємо амортизацію обладнання за формулою:

$$A_{об} = I * N_a, \quad (3.2)$$

де N_a – норма амортизації обладнання (4-та група) – 20%.

Обладнання, яке впроваджується (сепаратор MAXCLEAN 5T):

$$A_{об} = 528,48 * 0,2 = 105,7 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо витрати на ремонтні роботи по обладнанню:

					БЕП 32.27.003. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		74

$$V_p = I * N_p, \quad (3.3)$$

де N_p – норма витрат на ремонтні роботи по обладнанню.

Обладнання, яке впроваджується (сепаратор MAXCLEAN 5T):

$$V_p = 528,48 * 0,048 = 25,37 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо витрати по утриманню та експлуатації обладнання:

$$V_e = I * N_e, \quad (3.4)$$

де N_e – норма витрат по утриманню та експлуатації обладнання.

Обладнання, яке впроваджується (сепаратор MAXCLEAN 5T):

$$V_{ev} = 528,48 * 0,016 = 8,46 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок витрат електроенергії представимо в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Витрати з електроенергії

Найменування	Одиниці вимірювання	Річне використання	Вартість одиниці	Річні витрати, тис. грн
Обладнання, яке замінюється (сепаратор РОТОР-ОМС-1)				
Електроенергія	кВт. год.	$3200 * 8 * 0,8 * 3 = 61440$	3,79	232,86
Обладнання, яке впроваджується (сепаратор MAXCLEAN 5T)				
Електроенергія	кВт. год.	$3200 * 11 * 0,8 * 1 = 28160$	3,79	106,73

Розрахуємо основну та додаткову заробітну плату робітникам, які обслуговують обладнання за формулою:

$$Z_{од} = T_{сгод} * (1 + K_p) * \Phi_p * (1 + K_d), \quad (3.5)$$

де $T_{сгод}$ – годинна тарифна ставка, грн.;

K_p – коефіцієнт для визначення премій та доплат – 0,2;

K_d – коефіцієнт для визначення додаткової заробітної плати – 0,25.

Φ_p – річний фонд робочого часу, годин.

Обладнання, яке замінюється (сепаратор РОТОР-ОМС-1):

$$Z_{од} = 44,1 * 1,2 * 3200 * 1,25 * 3 * 1 = 635,04 \text{ тис. грн.}$$

Обладнання, яке впроваджується (сепаратор MAXCLEAN 5T):

$$Z_{одв} = 47,74 * 1,2 * 3200 * 1,25 * 1 = 229,15 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо відрахування в фонд соціального призначення (22 %) за формулою:

					БЕП 32.27.003. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		75

$$Всф = Зод * 0,22, \quad (3.6)$$

Обладнання, яке замінюється (сепаратор РОТОР-ОМС-1):

$$Всф = 635,04 * 0,22 = 139,71 \text{ тис. грн.}$$

Обладнання, яке впроваджується (сепаратор MAXCLEAN 5T):

$$Всфв = 229,15 * 0,22 = 50,41 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунки з заміни обладнання занесемо у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Кошторис річних витрат по обладнанню, що замінюється та впроваджується

Найменування витрат	Обладнання		Економія
	сепаратор РОТОР-ОМС-1	сепаратор MAXCLEAN 5T	
Амортизація обладнання, тис. грн	-	105,7	105,7
Витрати на ремонтні роботи обладнання, тис. грн	-	25,37	25,37
Витрати з утримання та експлуатації обладнання, тис. грн	-	8,46	8,46
Витрати з електроенергії, тис. грн	232,86	106,73	-126,13
Основна та додаткова заробітна плата працівників, що обслуговують обладнання, тис. грн	635,04	229,15	-405,89
Відрахування в фонд соціального призначення, тис. грн	139,71	50,41	-89,3
Всього, тис. грн	1007,61	525,82	-481,79

Розрахуємо економію від заміни обладнання, що визначається зниженням сукупних витрат на величину економії:

$$E = СВз - СВв, \quad (3.7)$$

де СВз – сукупні витрати при використанні обладнання, яке замінюється, тис. грн;

СВв – сукупні витрати при використанні обладнання, яке впроваджується, тис. грн.

$$E = 525,82 - 1007,61 = -481,79 \text{ тис. грн.}$$

Економія від впровадження заходу і є оподаткований прибуток підприємства ($E = \Pi$).

Розрахуємо чистий прибуток підприємства (ЧП) за формулою:

$$\text{ЧП} = \text{П} * 0,82, \quad (3.8)$$

де 0,82 – коефіцієнт чистого прибутку, після сплати податку на прибуток у розмірі 18 % (на 01.01.2023 року).

$$\text{ЧП} = 481,79 * 0,82 = 395,07 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо період окупності (ПО) капітальних вкладень за формулою:

$$\text{ПО} = \text{I} / \text{ЧП}, \quad (3.9)$$

$$\text{ПО} = 528,48 / 395,07 = 1,34 \text{ року.}$$

Впровадження сепаратора очисника MAXCLEAN 5T замість трьох застарілих та зношених на 100 % сепараторів ROTOP-ОМС-1, які є менш енергоємними та мають більшу продуктивність і займають меншу площу на технологічній лінії з виробництва молочної продукції дозволить підприємству:

- зменшити використання електроенергії на 126,13 тис. грн;
- зменшити кількість робітників, які обслуговують обладнання на 2 людини;
- зменшити витрати на основну та додаткову заробітну плату на 405,89 тис. грн та у фонд соціального призначення на 89,3 тис. грн;
- знизити експлуатаційні витрати на 481,79 тис. грн та отримати прибуток в такому ж обсязі, з якого чистий прибуток, після відрахування податку на прибуток, складе 395,07 тис. грн.

Отримані розрахунки дозволять зробити висновок, що інвестиції у розмірі 528,48 тис. грн у купівлю нового обладнання – молочних сепараторів, окупляться у ефективній період 1,34 року, тобто запропонований захід є доцільним та економічно ефективним.

					БЕП 32.27.003. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		77

3.3. Соціально-економічні наслідки впливу заходу на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»

Вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства представимо у таблиці 3.5.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат» до та після впровадження заходу представимо у таблиці 3.6.

					БЕП 32.27.003. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		78

Таблиця 3.5

**Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності
ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»**

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн.			Зміни показників діяльності підприємства (±)								
	Всього	у тому числі у		Реалізована продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.				Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд	Строк окупності інвестицій, років	
		основні засоби	обігові активи		Всього	у тому числі:		відрахування на соціальні заходи				амортизація основних засобів та інші витрати
						матеріальні витрати	витрати на оплату праці					
Заміна сепаратора РОТОР-ОМС-1 на сепаратор MAXCLEAN 5T	528,48	528,48	-	-	-481,79	-126,13	-405,89	-89,3	139,53	395,07	-2	1,34

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства до та після впровадження заходу

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	40000	40000	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	10453,13	10453,13	-	-
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,26	0,26	-	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	1121821	1121821	-	-
- у порівнянних цінах, тис. грн	1115655,64	1115655,64	-	-
5. Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1149844	1149844	-	-
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	168460,1	168988,58	528,48	0,31
7. Фондовіддача, грн/грн	6,62	6,6	-0,02	-0,3
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	128152	128152	-	-
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	8,97	8,97	-	-
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	535	533	-2	-0,37
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /осіб	2085,34	2093,16	7,82	0,37
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	966890	966408,21	-481,79	-0,05
- матеріальні витрати	827125	826998,87	-126,13	-0,02
- витрати на оплату праці	70515	70109,11	-405,89	-0,58
- відрахування на соціальні заходи	13623	13533,7	-89,3	-0,66
- амортизація	18148	18287,53	139,53	0,77
- інші операційні витрати	37479	37479	-	-
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,862	0,861	-0,001	-0,12
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,74	0,74	-	-
15. Чистий дохід, тис. грн	986737	986737	-	-
16. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	908744	908744	-	-
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	63954,26	64349,33	395,07	0,62
18. Рентабельність виробництва, %	21,56	21,66	0,1	-
19. Рентабельність продажу, %	6,48	6,52	0,04	-

Впровадження заходу не вплинуло на зміну середньорічної виробничої потужності, тому коефіцієнт використання не змінюється.

Також захід з заміни устаткування не передбачає зростання обсягу виробленої та реалізованої продукції.

У плановому році зросте величина основних засобів на 528,48 тис. грн за рахунок впровадження нового обладнання та зняття старого.

Фондовіддача знизиться на 0,02 так як впровадження нових основних засобів відбувається без зростання обсягу виробленої продукції.

Впровадження заходу не вплине на обсяг обігових активів, тому вони залишаться на рівні попереднього року 128152 тис. грн. Коефіцієнт оборотності обігових активів також залишиться 8,97 обертів.

У звітному році середньооблікова чисельність працівників зменшиться на дві людини.

Захід з модернізації сепараторів в цілому зменшить операційні витрати підприємства на 481,79 тис грн, з яких обсяг матеріальних витрат зменшиться на 126,13 тис. грн, витрати на оплату праці на 405,89 тис. грн, відрахування на соціальні заходи на 89,3 тис. грн, рівень інших операційних витрат не змінюється, а амортизація збільшиться на 139,53 тис. грн.

Оподаткований прибуток підприємства зросте на 481,79 тис. грн, з якого зростання чистого прибутку відбудеться на 395,07 тис. грн.

Впровадження заходу дозволить підприємству підвищити рентабельність виробництва на 0,1 % та рентабельність продажу на 0,04 %.

Для впровадження заходу підприємству потрібно 528,48 тис. грн інвестицій у основні засоби, строк окупності яких складе 1,34 року.

Висновки до розділу 3

За результатами техніко-економічного аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства, який було проведено у розділі два, нами було запропоновано захід з заміни трьох старих сепараторів, які мають

					БЕП 32.27.003. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		81

100 % знос, на один новий сепаратор, більш продуктивний, та менш енерговитратний.

Сепаратор – апарат для відокремлення однієї речовини від іншої або для виділення однієї речовини із складу іншої.

Впровадження сепаратора очисника MAXCLEAN 5T замість трьох застарілих та зношених на 100 % сепараторів ROTOP-ОМС-1, які є менш енергоємними та мають більшу продуктивність і займають меншу площу на технологічній лінії з виробництва молочної продукції дозволить підприємству:

- зменшити використання електроенергії на 126,13 тис. грн;
- зменшити кількість робітників, які обслуговують обладнання на 2 людини;
- зменшити витрати на основну та додаткову заробітну плату на 405,89 тис. грн та у фонд соціального призначення на 89,3 тис. грн;
- знизити експлуатаційні витрати на 481,79 тис. грн та отримати прибуток в такому ж обсязі, з якого чистий прибуток, після відрахування податку на прибуток, складе 395,07 тис. грн.

Впровадження заходу не вплинуло на зміну середньорічної виробничої потужності, тому коефіцієнт використання не змінюється.

Також захід з заміни устаткування не передбачає зростання обсягу виробленої та реалізованої продукції.

У плановому році зросте величина основних засобів на 528,48 тис. грн за рахунок впровадження нового обладнання та зняття старого.

Фондовіддача знизиться на 0,02 так як впровадження нових основних засобів відбувається без зростання обсягу виробленої продукції.

Впровадження заходу не вплине на обсяг обігових активів, тому вони залишаться на рівні попереднього року 128152 тис. грн. Коефіцієнт оборотності обігових активів також залишиться 8,97 обертів.

У звітному році середньооблікова чисельність працівників зменшиться на дві людини.

					БЕП 32.27.003. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		82

Захід з модернізації сепараторів в цілому зменшить операційні витрати підприємства на 481,79 тис грн, з яких обсяг матеріальних витрат зменшиться на 126,13 тис. грн, витрати на оплату праці на 405,89 тис. грн, відрахування на соціальні заходи на 89,3 тис. грн, рівень інших операційних витрат не змінюється, а амортизація збільшиться на 139,53 тис. грн.

Оподаткований прибуток підприємства зросте на 481,79 тис. грн, з якого зростання чистого прибутку відбудеться на 395,07 тис. грн.

Впровадження заходу дозволить підприємству підвищити рентабельність виробництва на 0,1 % та рентабельність продажу на 0,04 %.

З отриманих розрахунків можна зробити висновок, що інвестиції у розмірі 528,48 тис. грн у купівлю нового обладнання – молочних сепараторів, окупляться у ефективній період 1,34 року, тобто впровадження запропонованого заходу дозволить підприємству підвищити прибуток, ефективність його діяльності та конкурентоспроможність, тобто проєкт є обґрунтований та економічно ефективний.

					БЕП 32.27.003. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		83

ВИСНОВКИ

Проблему зниження витрат виробництва потрібно розглядати з погляду орієнтації всієї економіки України на ресурсозбереження. Для цього необхідно підняти рівень планування і визначення собівартості продукції, а також нормування трудових ресурсів. Зниження собівартості робіт планують у абсолютній сумі. Розмір зниження собівартості визначають розрахунками, які виконуються при розробці плану технічного розвитку і організаційно-технічного рівня виробництва.

Можна казати, що собівартість продукції – це виражена в грошовій формі сукупність витрат на підготовку і виробництво продукції.

Собівартість показує ефективність всього процесу виробництва на підприємстві, так як в ній відображаються рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці та ін. Чим краще підприємство веде свою діяльність та ефективніше використовує виробничі ресурси, тим нижче рівень собівартості продукції.

Сьогодні, кожне підприємство повинне знаходити шляхи зниження витрат своєї діяльності.

Можна виділити наступні основні напрями зниження собівартості продукції: зростання технічного рівня виробництва, збільшення рівня механізації та автоматизації виробничих процесів, розширення масштабів використання й удосконалення техніки і технології; краще використання сировини та матеріалів, поліпшення організації процесу виробництва і праці, впровадження науково-обґрунтованої організації праці, вдосконалення використання основних і виробничих фондів підприємства, поліпшення матеріально-технічного забезпечення, зменшення транспортно-складських витрат, зміна структури, номенклатури, асортименту та поліпшення якості продукції.

					БЕП 32.27.000. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		84

У 1990 році на території України працювало та виробляло продукцію 643 молокозаводи, а станом на 1 січня 2022 дозвіл на виробництво молочних продуктів мали 140 заводів, з них тільки 111 працювали.

З початком війни молочна промисловість втратила на окупованих і тимчасово окупованих територіях 38 підприємств, і тому станом на 1 грудня є тільки 73 працюючих підприємств, якщо порівнювати з 1990 роком, то це в 9 разів менше.

У звітному році в порівнянні з попереднім роком збільшився фактичний випуск продукції на 602,68 тонн (6,12%) при незмінній величині виробничої потужності 40000 тонн на рік. Виробнича потужність використовується підприємством на 25 та 26% відповідно у попередньому та звітному роках.

Обсяг виробленої продукції у діючих оптових цінах підприємства зріс на 6,7%, а чистий дохід від реалізації продукції у звітному році зріс на 6,92%, що свідчить про підвищення попиту на продукцію підприємства та позитивні тенденції щодо структурних змін у бік виробництва більш дешевої продукції.

Показник фондівіддачі у звітному році в порівнянні з попереднім знизився на 12 копійок (1,78%). Також знизився коефіцієнт оборотності оборотних активів на 0,29 обороту (3,13%). Це свідчить про неефективне використання основних засобів підприємства та сповільнення оборотності оборотного капіталу.

У звітному році зменшилася середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу на 10 осіб, при цьому середньорічний виробіток одного працівника підвищився на 156 тис. грн (8,0%). Підприємство раціонально використовує трудові ресурси, що позитивно впливає на продуктивність праці та плінність кадрів.

Операційні витрати підприємства збільшуються у звітному році в порівнянні з попереднім на 1,45%. А витрати на 1 грн виробленої продукції

					БЕП 32.27.000. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		86

– знизити експлуатаційні витрати на 481,79 тис. грн та отримати прибуток в такому ж обсязі, з якого чистий прибуток, після відрахування податку на прибуток, складе 395,07 тис. грн.

Впровадження заходу не вплинуло на зміну середньорічної виробничої потужності, тому коефіцієнт використання не змінюється.

Також захід з заміни устаткування не передбачає зростання обсягу виробленої та реалізованої продукції.

У плановому році зросте величина основних засобів на 528,48 тис. грн за рахунок впровадження нового обладнання та зняття старого.

Фондовіддача знизиться на 0,02 так як впровадження нових основних засобів відбувається без зростання обсягу виробленої продукції.

Впровадження заходу не вплине на обсяг обігових активів, тому вони залишаться на рівні попереднього року 128152 тис. грн. Коефіцієнт оборотності обігових активів також залишиться 8,97 обертів.

У звітному році середньооблікова чисельність працівників зменшиться на дві людини.

Захід з модернізації сепараторів в цілому зменшить операційні витрати підприємства на 481,79 тис грн, з яких обсяг матеріальних витрат зменшиться на 126,13 тис. грн, витрати на оплату праці на 405,89 тис. грн, відрахування на соціальні заходи на 89,3 тис. грн, рівень інших операційних витрат не змінюється, а амортизація збільшиться на 139,53 тис. грн.

Оподаткований прибуток підприємства зросте на 481,79 тис. грн, з якого зростання чистого прибутку відбудеться на 395,07 тис. грн.

Впровадження заходу дозволить підприємству підвищити рентабельність виробництва на 0,1 % та рентабельність продажу на 0,04 %.

З отриманих розрахунків можна зробити висновок, що інвестиції у розмірі 528,48 тис. грн у купівлю нового обладнання – молочних сепараторів, окупляться у ефективній період 1,34 року, тобто впровадження запропонованого заходу дозволить підприємству підвищити прибуток,

ефективність його діяльності та конкурентоспроможність, тобто проєкт є обґрунтований та економічно ефективний.

					БЕП 32.27.000. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		89

26. Сухораб В.П., Ксьондз С.М. Теоретичні концепції сутності, визначення та класифікація витрат. Вісник Технологічного університету Поділля. [Ч. 2, Т. 1]. Хмельницький, 2013. С. 169-173.

27. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2016. 120 с.

28. Фінансове забезпечення розвитку підприємства: монографія / за заг. ред. І.О. Бланка. Київ: КНТЕУ, 2011. 344 с.

29. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: навч. посіб. Житомир: ЖІТІ, 2002. 600 с.

30. Цивільний Кодекс України № 435-IV від 16 січ. 2003 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page> (дата звернення: 28.03.2023).

					БЕП 32.27.000. КРБ	Лист
						9290
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ОДЕСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Відділення економічне
Кафедра Економіки
Освітньо-професійна програма «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
Форма навчання денна

**ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

**на тему: «ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ
ПРАТ «КУП'ЯНСЬКИЙ МОЛОЧНОКОНСЕРВНИЙ КОМБІНАТ»**

на здобуття ступеню першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Студент _____ Шептікіна А.О.

Керівник _____ доц. Крупіна С.В.

ОДЕСА 2023

Визначення поняття «витрати»

Джерело 1	Визначення 2
І. Бланк [28]	Витрати – виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових і інших видів ресурсів на виробництво продукції.
Глен А. Велш, Деніел Г. Шор [5]	Витрати – це визначена в доларах сума ресурсів, які були використані чи витрачені підприємством протягом певного часу з метою отримання доходу.
М. Грещак, О. Коцюба [6]	Витрати – це обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети.
Г. Осовська, О. Юшкевич, Й. Завадський [8]	Витрати підприємства – формуються в процесі використання ресурсів при здійсненні певної його діяльності. Вони мають цільову спрямованість. Витрати підприємства визначаються як сума зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу (збиток).
Т. Костенко, С. Підгора, В. Рижигов, В. Панков, А. Герасимов, В. Ровенська [9]	Витрати – це сукупність виражених у грошовій формі витрат підприємства, пов'язаних з виробництвом продукції, наданням послуг, виконанням робіт й їхньою реалізацією.
О. Крушельницька [10]	Витрати – грошова оцінка матеріальних і трудових ресурсів, що пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, надання послуг.
В. Кулішов [11]	Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу.
С. Онисько, П. Марич [14]	Виробничі витрати – це спожиті у процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю робітників, зайнятих у процесі виробництва).
А. Турило, Ю. Кравчук, А. Турило [27]	Витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення ним поставленої мети.
Ю. Цал-Цалко [29]	Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Класифікація витрат

Ознаки	Витрати
За місцем виникнення витрат	Витрати виробництва, цеху, дільниці, служби
За видами продукції, робіт, послуг	Витрати на вироби, тилові представники виробів, групи однорідних виробів, одноразові замовлення, валову, товарну, реалізовану продукцію
За видами витрат	Витрати за економічними елементами, витрати за статтями калькуляції
За способами перенесення вартості на продукцію	Витрати прямі, непрямі
За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	Витрати умовно-змінні, умовно-постійні
За календарними періодами	Витрати поточні, одноразові

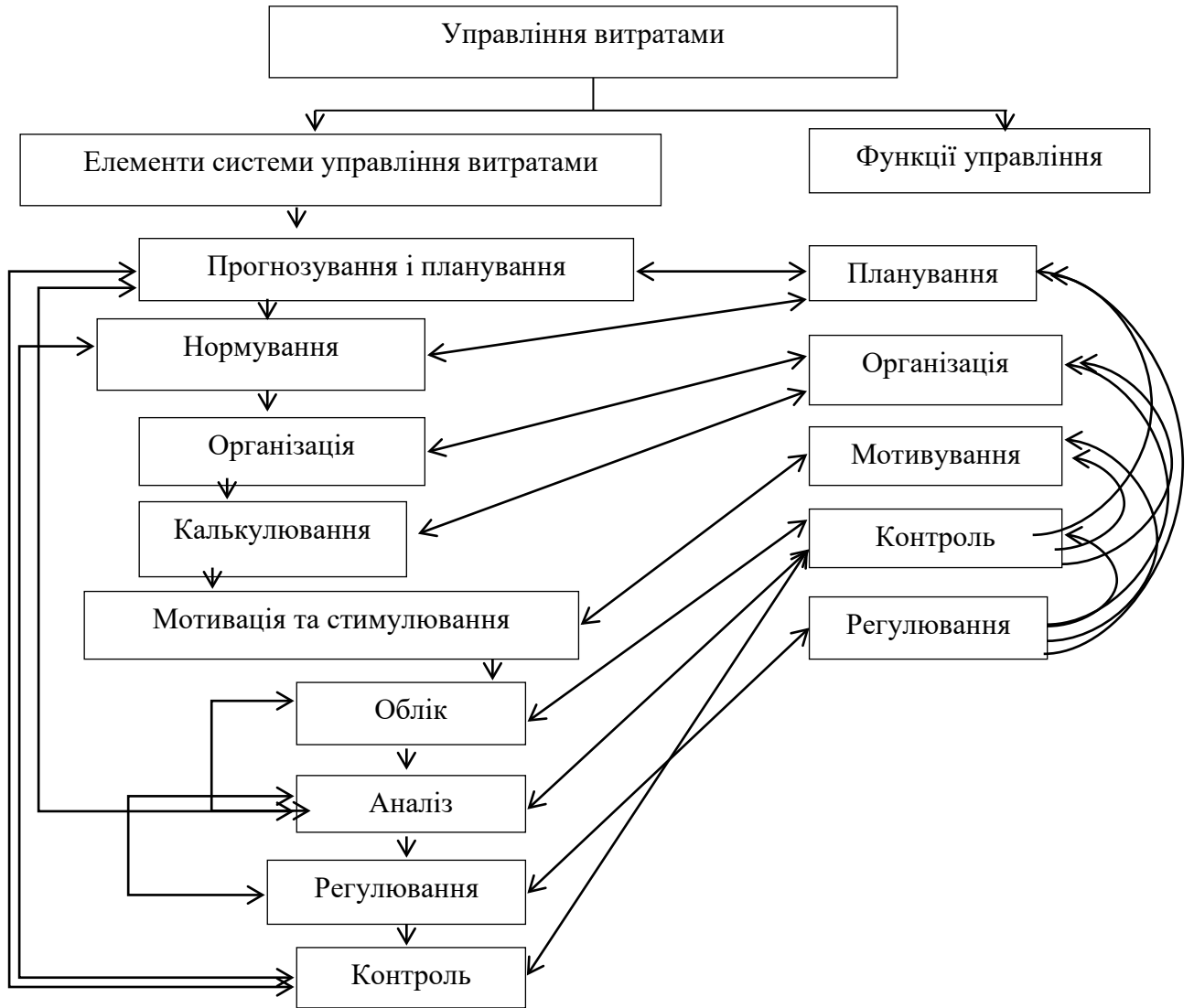

Рисунок 1. Взаємозв'язок елементів системи управління витратами з функціями управління

Лист 4

Принципи управління витратами

- застосування системного підходу до управління витратами;
- взаємозв'язок окремих елементів підсистем із завданнями системи загалом;
- відповідність системи обліку завданням управління витратами;
- аналіз і виявлення альтернативних шляхів досягнення мети;
- повнота і аналітичність інформації щодо рівня витрат;
- застосування ефективних методів зниження витрат;
- стимулювання і мотивація працівників до зниження витрат;
- оцінка і контроль результатів діяльності підрозділів;
- забезпечення та реалізація останніх досягнень економіки, математики та практики для подальшого удосконалення та ін.

Рисунок 2. Принципи управління витратами

Лист 5

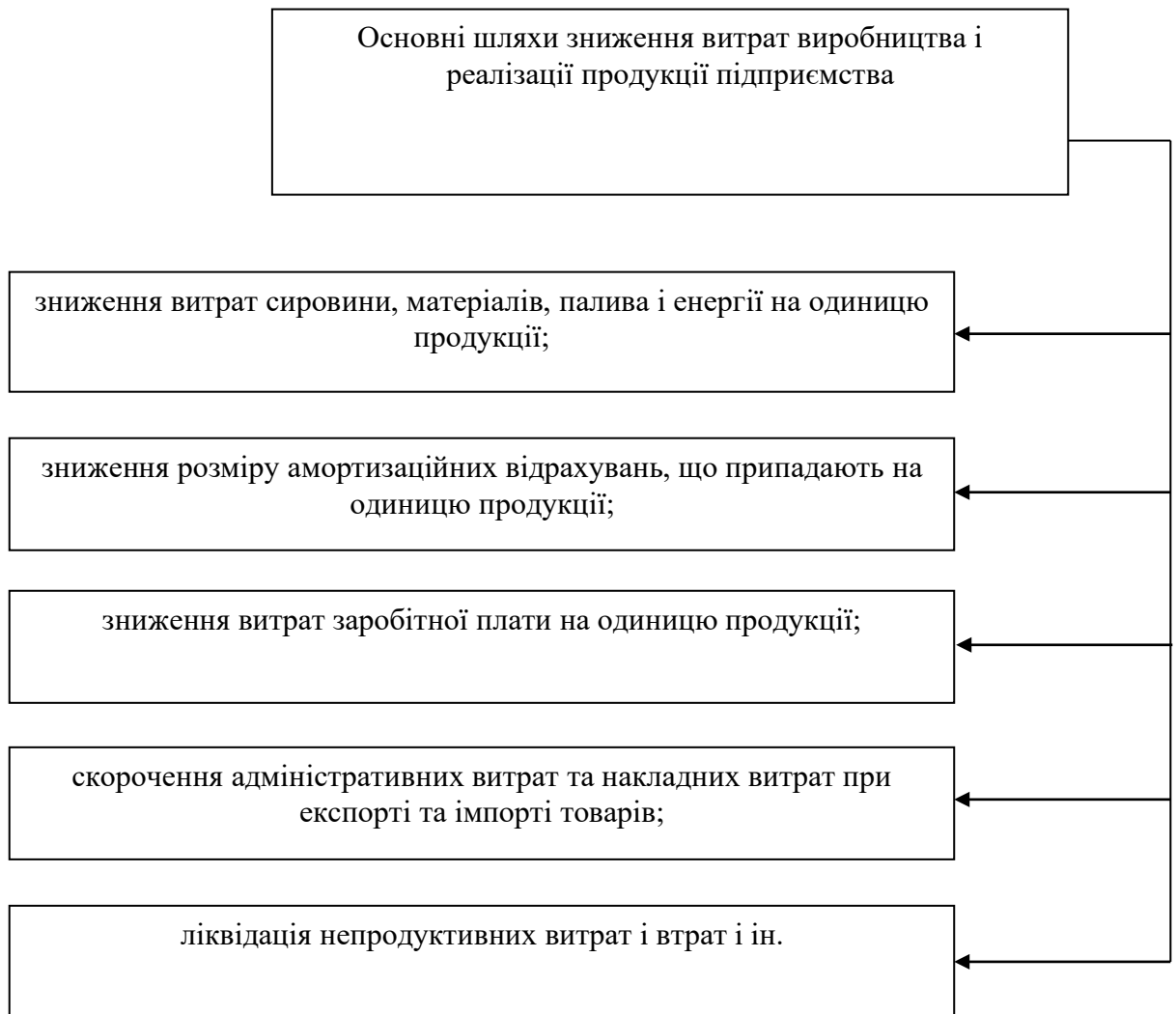

Рисунок 3. Основні шляхи зниження витрат виробництва і реалізації продукції підприємства

Виробництво молочної продукції за видами, тис. тонн

Найменування продукції	2011	2013	2014 ¹	2015 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021 ¹
Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю не більше 1%, у первинних пакуваннях об'ємом нетто більше 2 л	308	364	514	461	443	435	434	335,2
Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю більше 1%, але не більше 6%, у первинних пакуваннях не більше 2 л	535	543	512	472	497	474	493	466,1
Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю більше 21%, у первинних пакуваннях об'ємом більше 2 л	23,2	41,1	58,2	51,3	48,6	51,3	47	45
Молоко сухе знежирене (молоко та вершки у твердій формі, жирністю не більше 1,5%), у первинних пакуваннях об'ємом більше 2,5 кг	38,2	37,1	52,4	51,2	38,1	34,5	35,3	12,3
Масло вершкове жирністю не більше 85%	76,2	93,9	113	101	105	91,6	87,5	75,2
Сир свіжий неферментований (недозрілий і невитриманий; уключаючи сир із молочної сироватки та кисломолочний сир)	76,5	83,7	74,7	67,8	72,6	64,1	81,4	85
Сир тертий, порошок, голубий та інший неплавлений (крім свіжого сиру, сиру із молочної сироватки та кисломолочного сиру)	161	141	105	96,6	97,0	86,1	85,2	83,2
Сир плавлений (крім тертого або порошкового)	17,1	24,1	25,4	27,0	28,6	29,5	30,6	28,4
Молоко та вершки згущені підсолоджені	58,3	58,5	53,9	51,6	34,9	35,7	37,8	36,3
Молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані продукти	359	378	337	297	275	280	306	299,8
Йогурт рідкий та сквашене молоко ароматизовані (молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані продукти, ароматизовані або з додаванням фруктів, горіхів або какао)	81,2	110	106	106	126	136	139	140,5
Морозиво та лід харчовий інший (уключаючи шербет, льодяники; крім сумішей і основ для приготування морозива)	161	173	146	136	156	157	142	142,6

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	40000	40000	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	9850,45	10453,13	602,68	6,12
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,25	0,26	0,01	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	1051332	1121821	70489	6,7
- у порівнянних цінах, тис. грн.	1051332	1115655,64	64323,64	6,12
5. Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1083550	1149844	66294	6,12
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	155981,85	168460,1	12478,25	8
7. Фондовіддача, грн/грн.	6,74	6,62	-0,12	-1,78
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	117043,5	128152	11108,5	9,49
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	9,26	8,97	-0,29	-3,13
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	545	535	-10	-1,83
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /осіб	1929,05	2085,34	156,29	8,1
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн., у тому числі:	953078	966890	13812	1,45
- матеріальні витрати	815059	827125	12066	1,48
- витрати на оплату праці	60553	70515	9962	16,45
- відрахування на соціальні заходи	11640	13623	1983	17,04
- амортизація	18356	18148	-208	-1,13
- інші операційні витрати	47470	37479	-9991	-21,05
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,907	0,862	-0,045	-4,96
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,78	0,74	-0,04	-5,13
15. Чистий дохід, тис. грн	922901	986737	63836	6,92
16. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	868060	908744	40684	4,69
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	44969,62	63954,26	18984,64	42,22
18. Рентабельність виробництва, %	16,47	21,56	5,09	-
19. Рентабельність продажу, %	4,87	6,48	1,61	-

**Кошторис річних витрат по обладнанню, що замінюється та
впроваджується**

Найменування витрат	Обладнання		Економія
	сепаратор POTOP-OMC-1	сепаратор MAXCLEAN 5T	
Амортизація обладнання, тис. грн	-	105,7	105,7
Витрати на ремонтні роботи обладнання, тис. грн	-	25,37	25,37
Витрати з утримання та експлуатації обладнання, тис. грн	-	8,46	8,46
Витрати з електроенергії, тис. грн	232,86	106,73	-126,13
Основна та додаткова заробітна плата працівників, що обслуговують обладнання, тис. грн	635,04	229,15	-405,89
Відрахування в фонд соціального призначення, тис. грн	139,71	50,41	-89,3
Всього, тис. грн	1007,61	525,82	-481,79

Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності

ПрАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат»

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн.			Зміни показників діяльності підприємства (±)								
	Всього	у тому числі у		Реалізована продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.				Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд	Строк окупності інвестицій, років	
		основні засоби	обігові активи		Всього	у тому числі:						
						матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи				амортизація основних засобів та інші витрати
Заміна сепаратора ROTOP-OMC-1 на сепаратор MAXCLEAN 5T	528,48	528,48	-	-	-481,79	-126,13	-405,89	-89,3	139,53	395,07	-2	1,34

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства до та після впровадження заходу

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	40000	40000	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	10453,13	10453,13	-	-
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,26	0,26	-	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	1121821	1121821	-	-
- у порівнянних цінах, тис. грн	1115655,64	1115655,64	-	-
5. Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1149844	1149844	-	-
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	168460,1	168988,58	528,48	0,31
7. Фондовіддача, грн/грн	6,62	6,6	-0,02	-0,3
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	128152	128152	-	-
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	8,97	8,97	-	-
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	535	533	-2	-0,37
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /осіб	2085,34	2093,16	7,82	0,37
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	966890	966408,21	-481,79	-0,05
- матеріальні витрати	827125	826998,87	-126,13	-0,02
- витрати на оплату праці	70515	70109,11	-405,89	-0,58
- відрахування на соціальні заходи	13623	13533,7	-89,3	-0,66
- амортизація	18148	18287,53	139,53	0,77
- інші операційні витрати	37479	37479	-	-
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,862	0,861	-0,001	-0,12
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,74	0,74	-	-
15. Чистий дохід, тис. грн	986737	986737	-	-
16. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	908744	908744	-	-
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	63954,26	64349,33	395,07	0,62
18. Рентабельність виробництва, %	21,56	21,66	0,1	-
19. Рентабельність продажу, %	6,48	6,52	0,04	-